2018.118

Archeologienota Hertsberge Muntestraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy WYNS

20-9-2019

Titel: Archeologienota Hertsberge Muntestraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Gwendy Wyns

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18020 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2018H71

Intern projectnummer: 2018.118

Locatiegegevens: Hertsberge (Oostkamp), Muntestraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 72641,91 en Y: 19974,91; X: 73159,83 en Y: 200253,71

Kadastergegevens: Oostkamp, afdeling 4, sectie D, perceel nr. 883H, 882H2, 887B2, 887D2 (partim), 887X, 887C2 en 888T (zie figuur 5)

Oppervlakte plangebied: 13 683m²

Topografische kaart: zie figuur 3 en 4

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Gwendy Wyns (assistent-archeoloog) en Martijn Vandevelde (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke, 20/09/2019

© Acke & Bracke bvba, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING 4

1.1. WETTELIJK KADER 4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT 4
1.2.1. VRAAGSTELLING 4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN 4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE 5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE 5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK 6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN 6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING 6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN 6

2. BUREAUONDERZOEK 7

2.1. HUIDIGE TOESTAND 7
2.2. GEPLANDE WERKEN 8
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING 9
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING 9
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING 11
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING 13
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING 14
2.4. HISTORISCHE SITUERING 17
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING 28

3. SYNTHESE 29

3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON 29
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK 29
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM 30
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM 31
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN 32

4. SAMENVATTING 34

5. BIBLIOGRAFIE 36

6. BIJLAGES 37

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Hertsberge (Oostkamp) Muntestraat (provincie West-Vlaanderen) waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.[1] Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt[2], de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius[3], een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.[4] Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.[5]

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

[1] https://cai.onroerenderfgoed.be/

[2] http://www.geopunt.be/kaart

[3] http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/

[4] http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/

[5] http://www.ngi.be/topomapviewer/

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is gelegen nabij de dorpskern van Hertsberge (Oostkamp), in de provincie West-Vlaanderen. Het terrein heeft een onregelmatige vorm en is 13683m² groot. Het wordt langs alle zijden omsloten tuinen en woningen langs de Molleree in het zuiden, de Muntestraat in het oosten en de Proosdijstraat in het noorden. De Muntestraat sluit in het oosten aan op het terrein. Het grootste deel van het terrein is momenteel in gebruik als landbouwgrond (noordwestelijke deel) of tuin (zuidoostelijke hoek). Centraal zuidelijk is een woning met tuin aanwezig. In de tuinen zijn verspreid enkele bomen en een tuinhuis aanwezig.

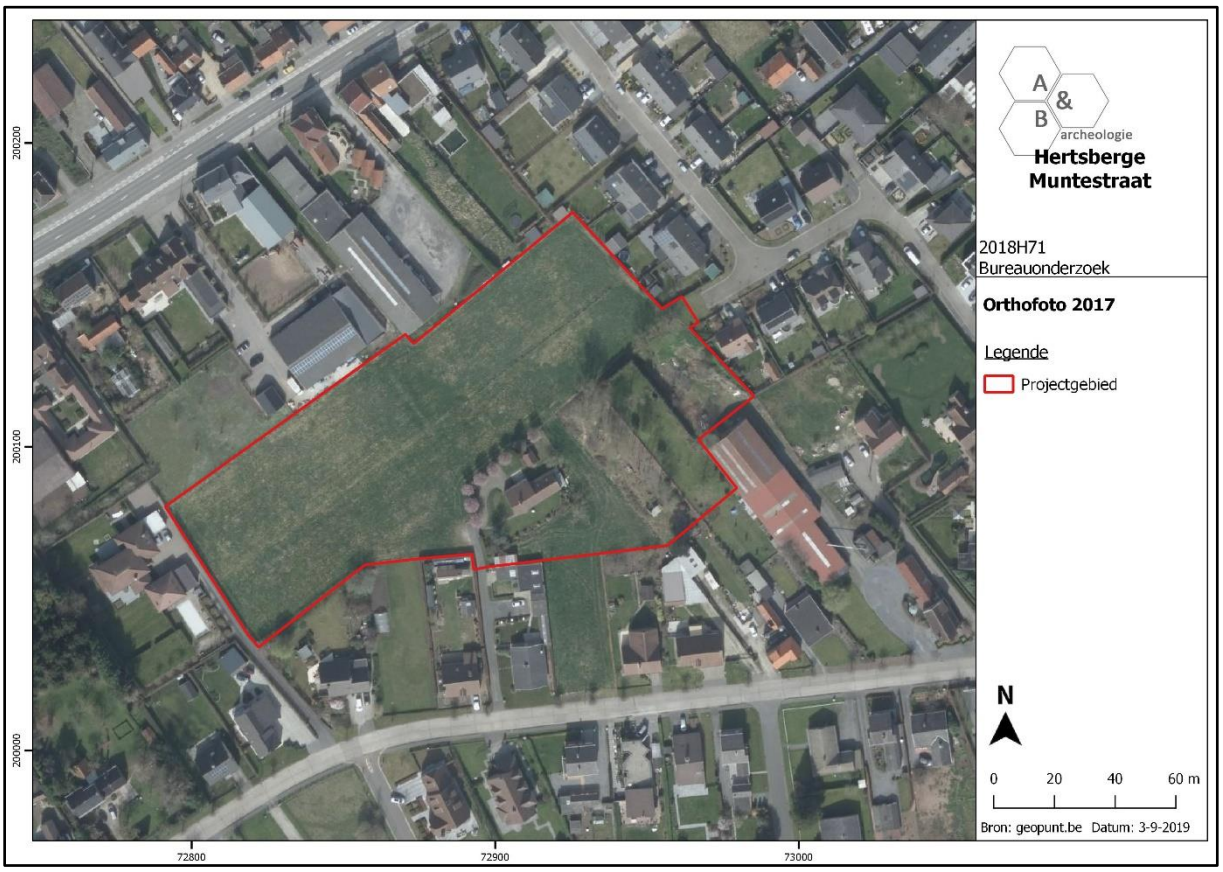

Figuur 1 Uitsnede uit de orthofoto van 2017 met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.2. Geplande werken

Op het plangebied is een verkaveling gepland bestaande uit ééngezinswoningen en 4 meergezinswoningen. De ééngezinswoningen zijn ingepland langs de westelijke, oostelijke en zuidelijke grens. Ze omvatten 18 loten open, halfopen en gesloten bebouwing met bijhorende tuinen en parkeergelegenheden. Centraal zijn de meergezinswoningen ingepland met rondom een gemeenschappelijke groenzone en 2 wadi's.

Er wordt een interne wegenis met bijhorende nutsleidingen door het studiegebied aangelegd die aansluit op de Muntestraat in het oosten en op een zijstraatje van de Molleree in het zuiden.

De verkaveling zal in 2 fasen gebeuren. In een eerste fase worden alle percelen - met uitzondering van het perceel waarop de huidige bebouwing zich bevindt - verkaveld (12346m²). In een tweede fase zal ook dit perceel verkaveld worden (1337m²).

Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van wegenis, nutsvoorzieningen en -leidingen, het optrekken van de woningen, groenzones, de omgevingsaanleg en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Figuur 2 Uitsnede van het toekomstig verkavelingsplan, met aanduiding van fase 2 (blauwe cirkel) (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich op 5km ten zuidoosten van Oostkamp en op 11km van de stad Brugge, de provinciehoofdstad gelegen in het noorden van West-Vlaanderen. De besproken terreinen situeren zich op 3 km ten zuiden van de E40 die de Belgische kust verbindt met Brussel. Hertsberge is een deelgemeente van de Oostkamp en is in het zuidoostelijke deel van het grondgebied van de fusiegemeente gelegen. De andere deelgemeenten Oostkamp, Waardamme en Ruddervoorde bevinden zich respectievelijk ten noordwesten, westen en zuidwesten van Hertsberge. Daarnaast wordt de deelgemeente begrensd door Beernem in het noordoosten en Wingene in het zuidoosten. Het plangebied bevindt zich op ca. 400m ten westen van de parochiekerk, die is ingeplant langsheen de weg die Oostkamp verbindt met Wingene via Hertsberge. De Proosdijstraat, net ten noordwesten van het plangebied, is een onderdeel van N368 Oudenburg-Knesselare. De site wordt begrensd door hoofdzakelijk losstaande woningen en tuinen. Langs de noordwestelijke grens situeren zich een aantal bedrijven.

Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het plangebied grotendeels aangeduid als 'Andere bebouwing' en 'Weiland', maar er komen ook zones 'Akkerbouw' en 'Loofbos' voor. Dit komt niet volledig meer overeen met het huidige gebruik.

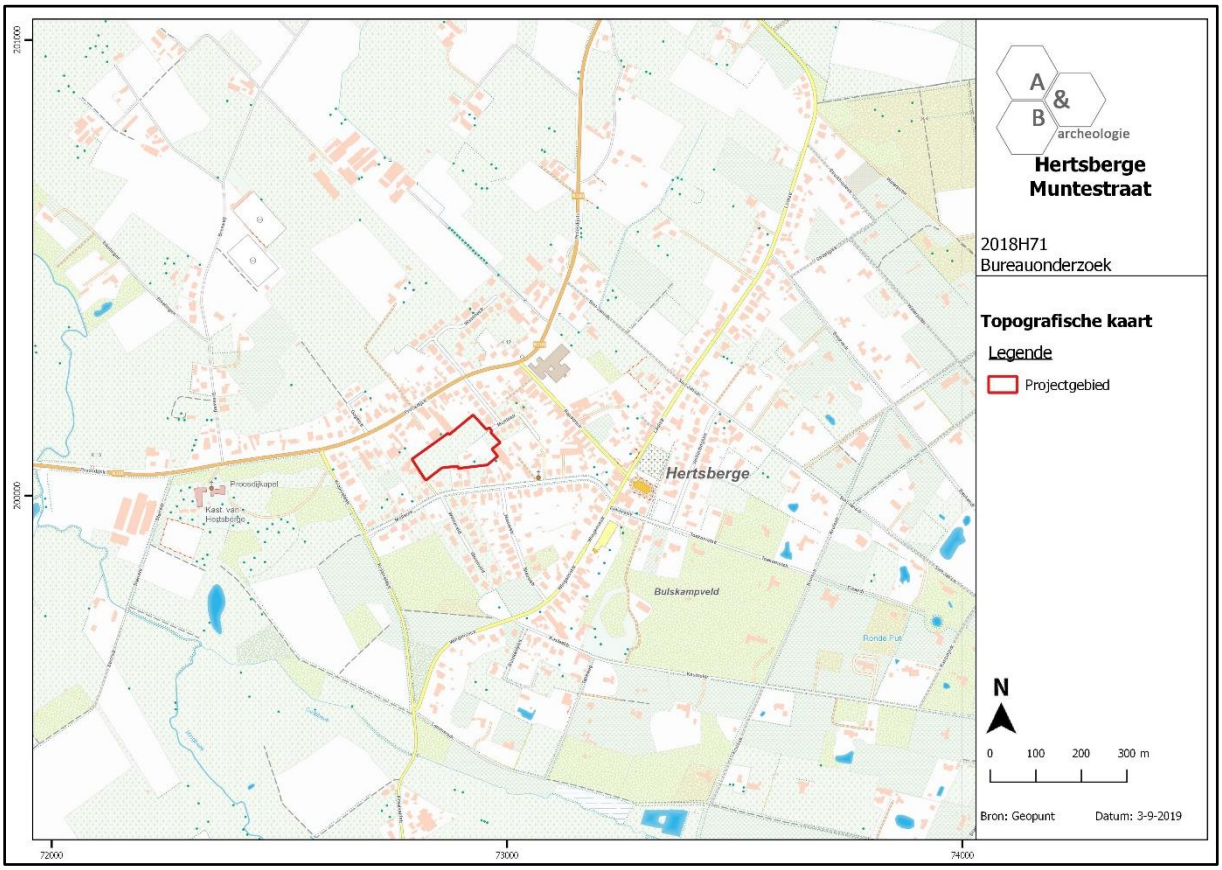

Figuur 3 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

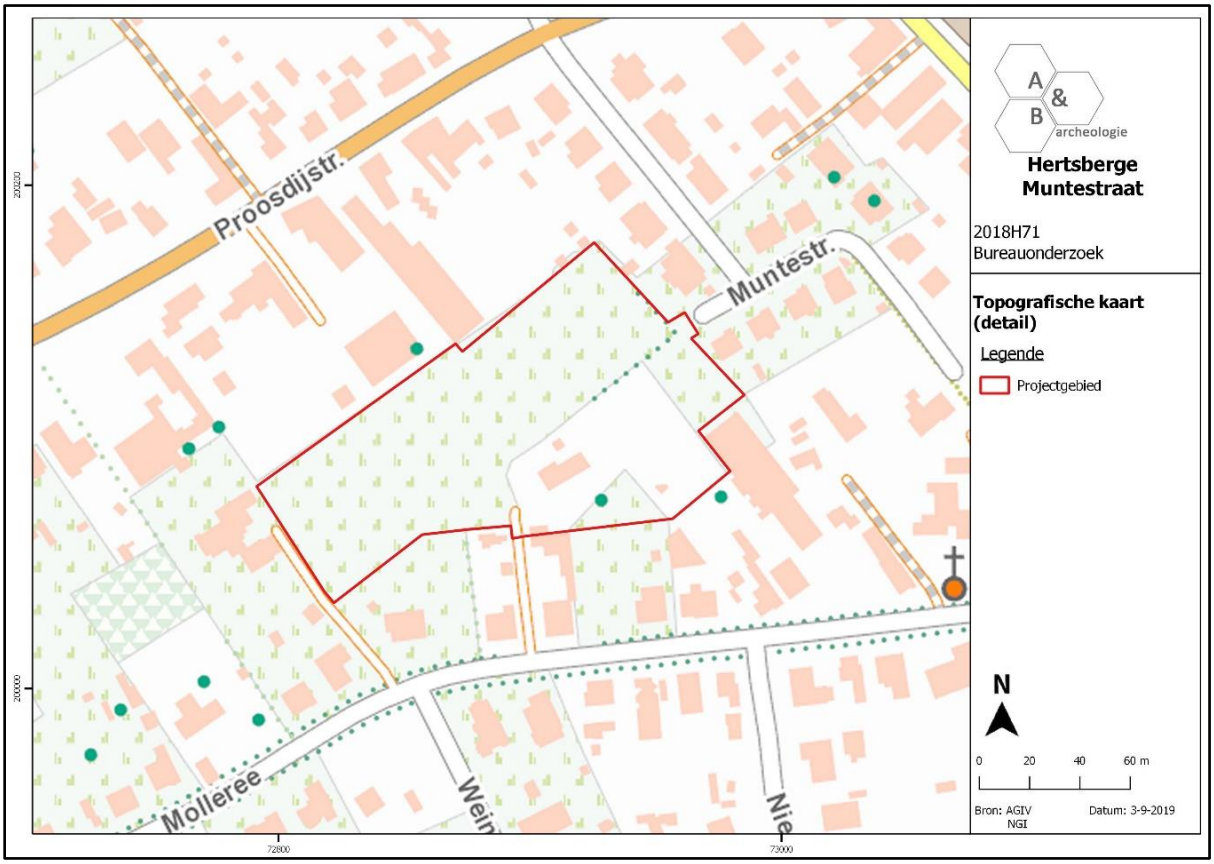

Figuur 4 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

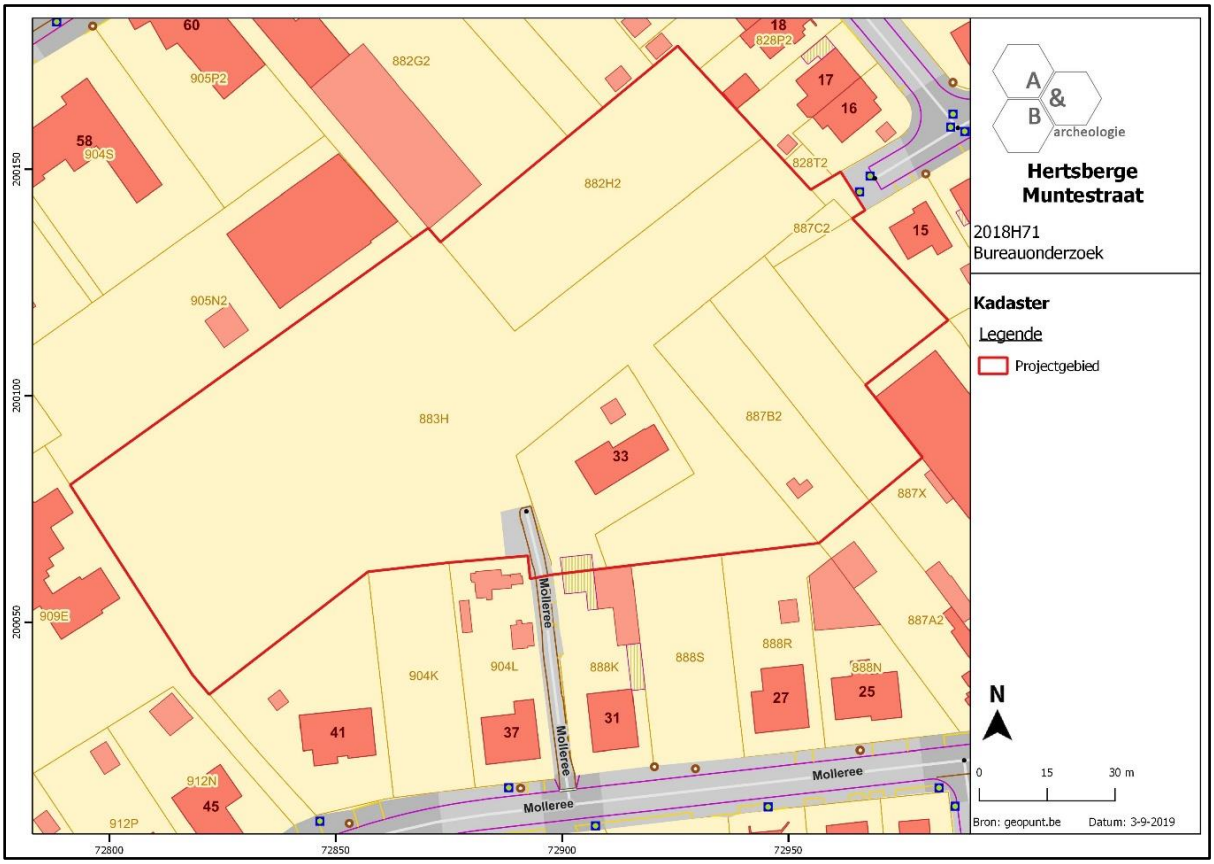

Figuur 5 Zicht op het GRB met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

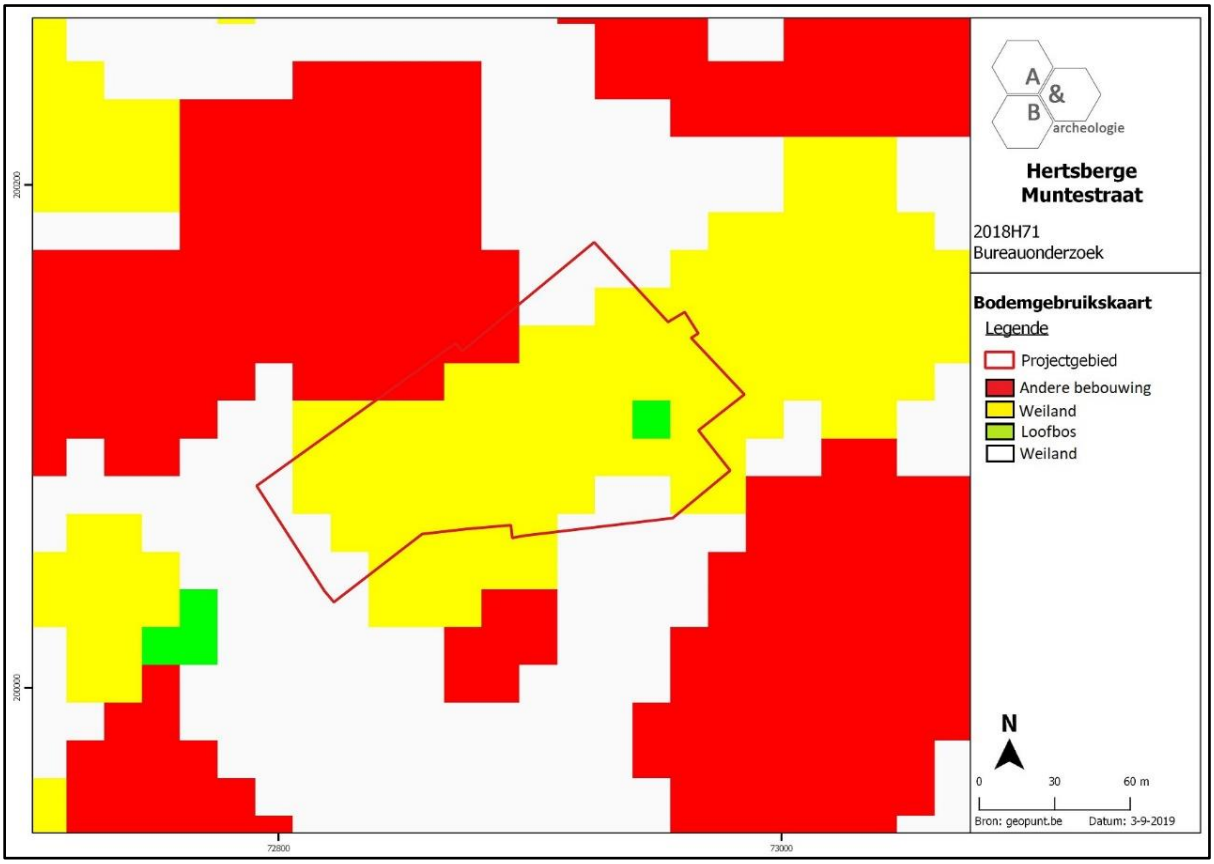

Figuur 6 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering[6]

Hertsberge behoort tot Zandig Vlaanderen, meerbepaald het Houtland. Centraal situeert zich het dallandschap van de Rivierbeek. Ten oosten verheft zich een zandige cuesta of asymmetrische heuvelrug die zich als zogenaamd erosiereliëf uitstrekt van Hertsberge tot Lotenhulle en waarop zich de zogenaamde oude veldgebieden van Aalter bevinden. Hertsberge heeft een zacht glooiend landschap met hoogteverschillen die variëren van circa 10 meter boven zeespiegelniveau in de vallei van de Hertsbergebeek tot circa 24 meter in het oosten, naar het Bulskampveld toe. Het reliëf neemt af ten noorden van het grondgebied, naar het samenvloeiingspunt van de Hertsbergebeek met de Waardammebeek toe. Het plangebied bevindt zich ten noorden van een west oost gerichte zandrug die doorsneden wordt door de Hertsbergebeek. Deze stroomt op zo'n 750m ten westen en ten zuiden van het plangebied. Het plangebied zelf is over het algemeen vrij vlak, met uitzondering van het zuidoostelijk deel dat ca. 1,5m hoger ligt, op een opvallende verhevenheid in het landschap. De TAW-waardes in het noordelijk deel schommelen tussen +15,8 en +16,2m TAW. Het zuidoostelijk deel bevindt zich op ca. +17m tot 17,5m TAW.

[6] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14715.

Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd, dit geeft aan dat er geen info voorhanden is. De groengekleurde percelen in de omgeving duiden op een verwaarloosbare erosiegraad. Dit kan doorgetrokken worden naar het plangebied.

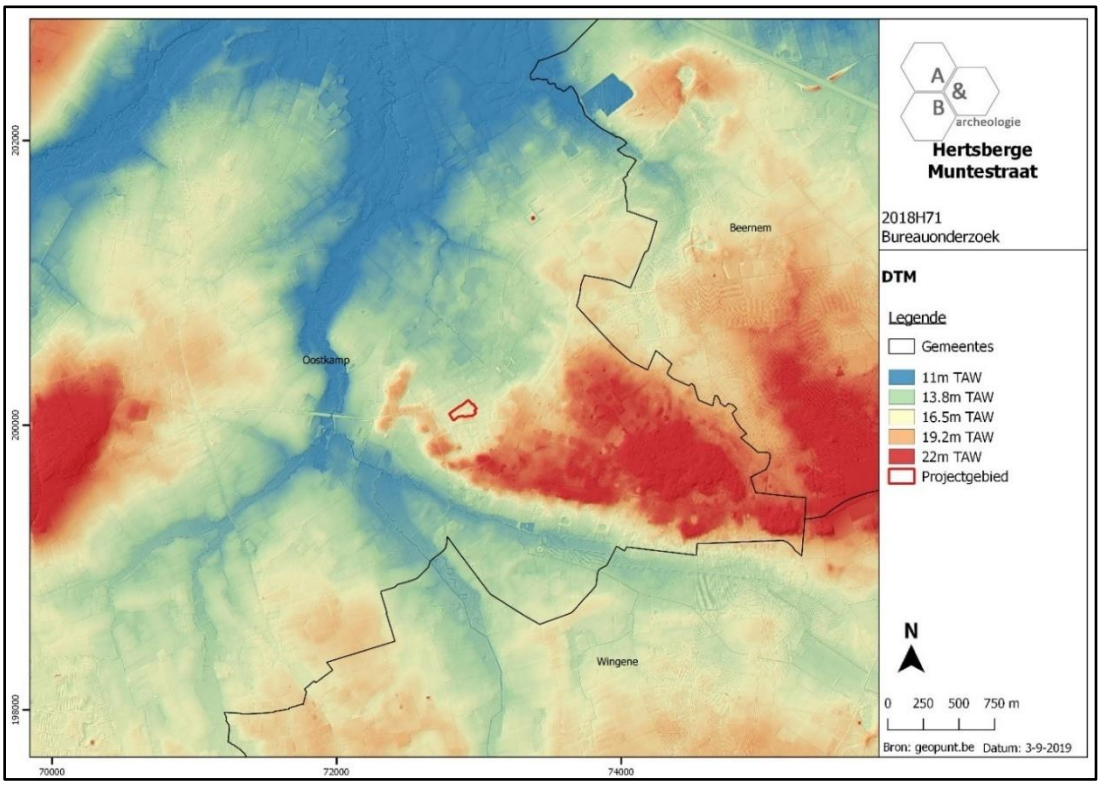

Figuur 7 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

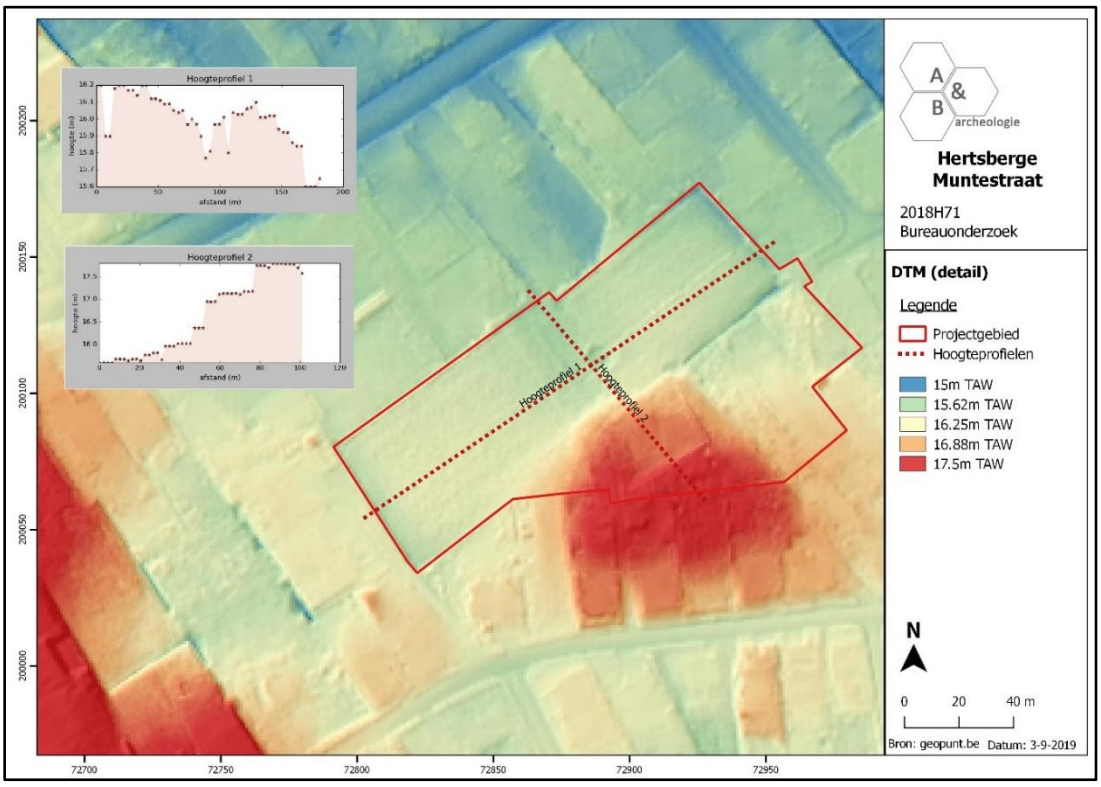

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

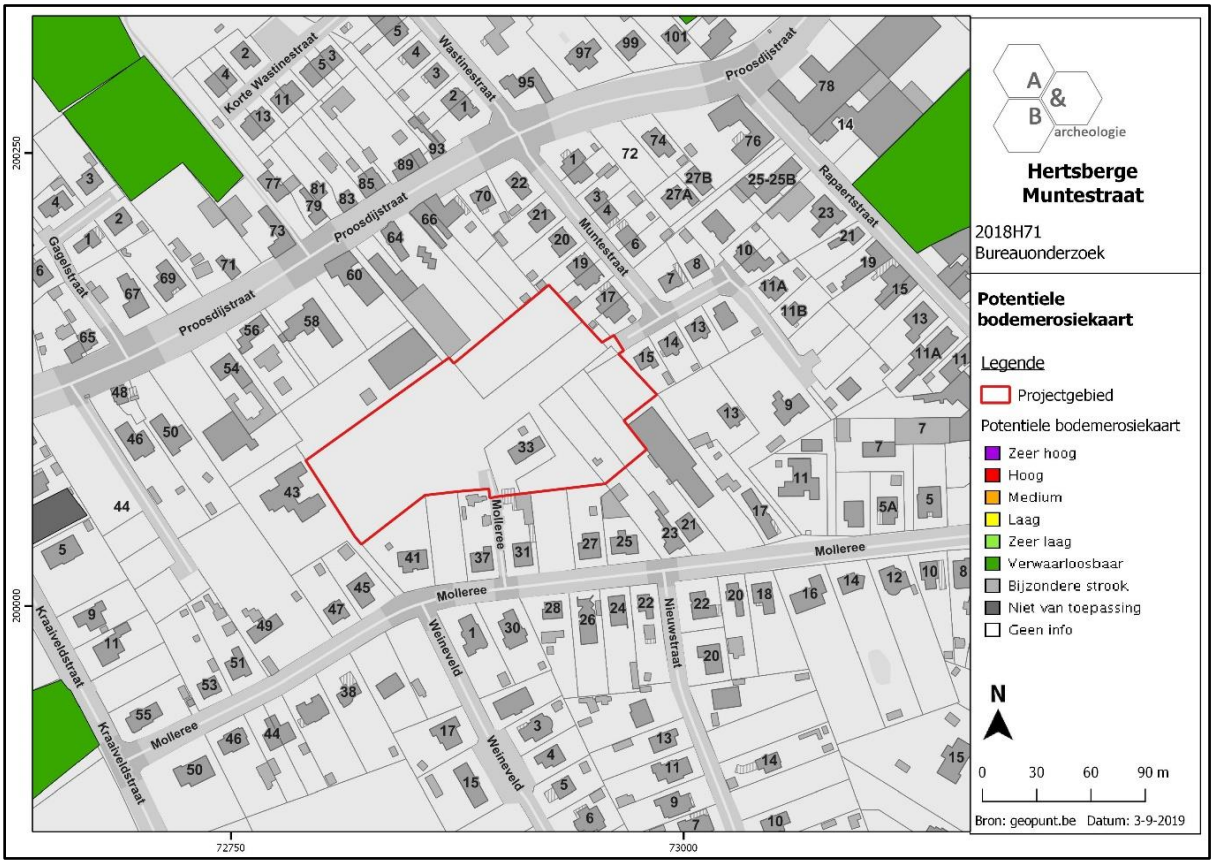

Figuur 9 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart wordt het plangebied gekarteerd als een ZcPd bodem, een matig droge zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel. Deze zandgronden hebben de draineringsvoorwaarden als gemeenschappelijk kenmerk, ze zijn matig droog en vertonen roestverschijnselen tussen 60 en 90cm. Ze hebben een gunstige waterhuishouding in de winter maar zijn wel in enige mate droogtegevoelig in de zomer. Aanwezigheid van een substraat bevordert de waterhuishouding in de zomer. Hun landbouwkundige waarde wordt vooral bepaald door de toestand van het humeus dek. Het complex . . P groepeert bodems overwegend zonder profielontwikkeling (. . p) en met zwakke profielontwikkeling (. . b, . . h).

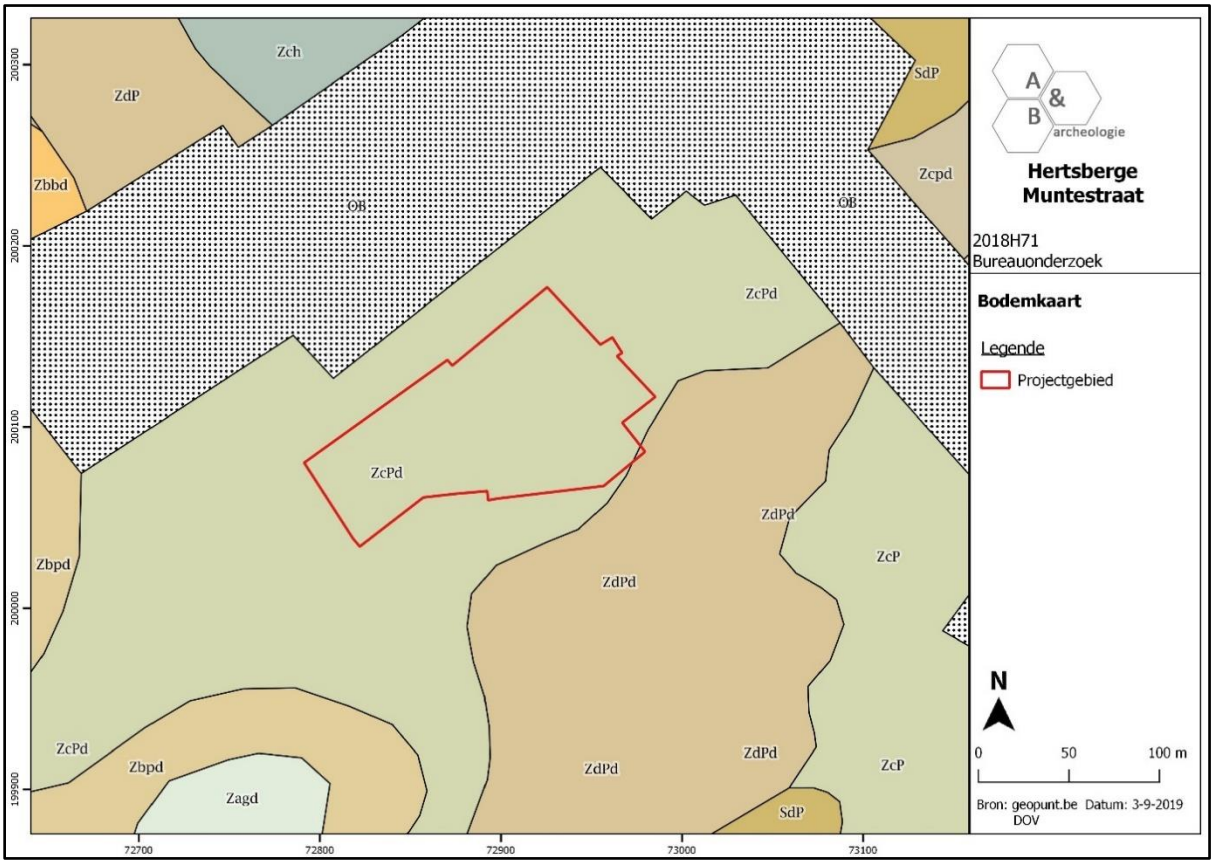

Figuur 10 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Gentbrugge, meer bepaald het Lid van Pittem: groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, plaatselijk dunne zandsteenbankjes, glauconiethoudend, glimmerhoudend. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 1 omschreven als volgt: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (1). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

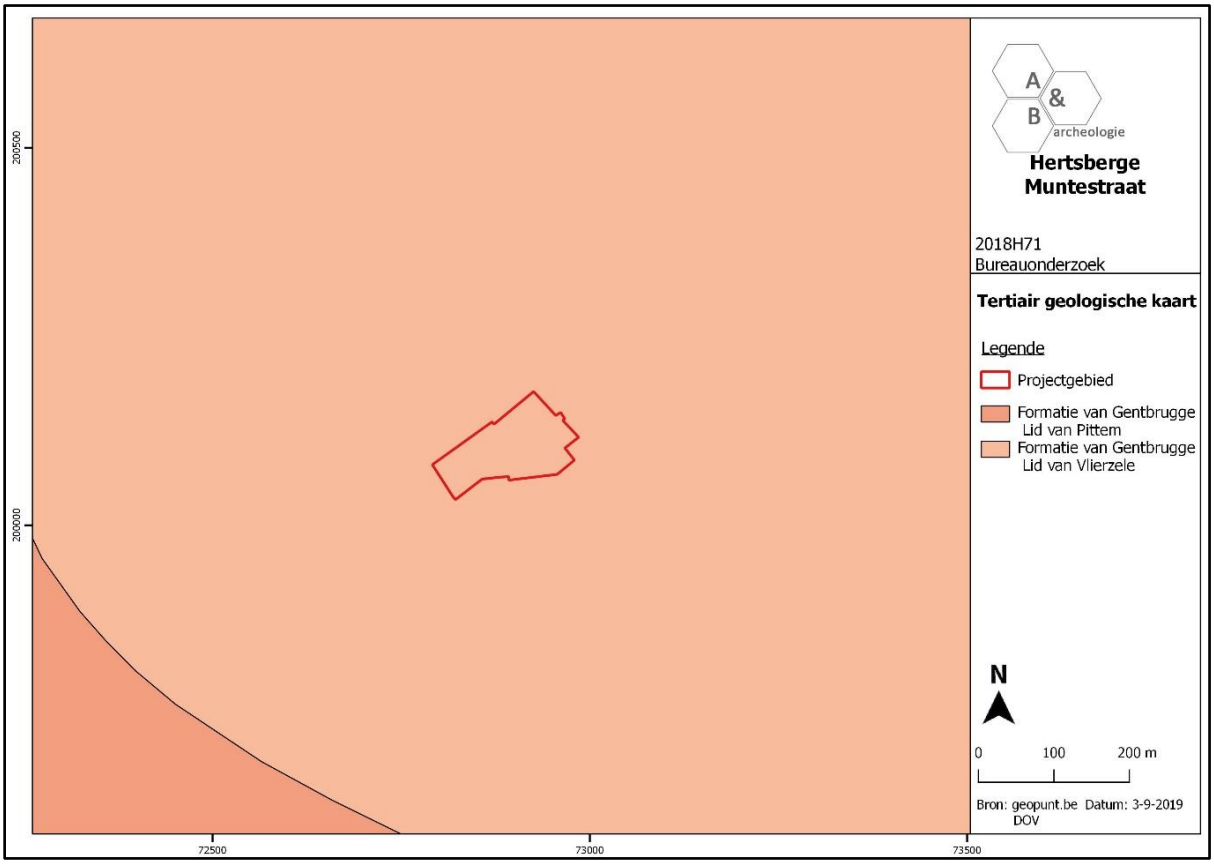

Figuur 11 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 12 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

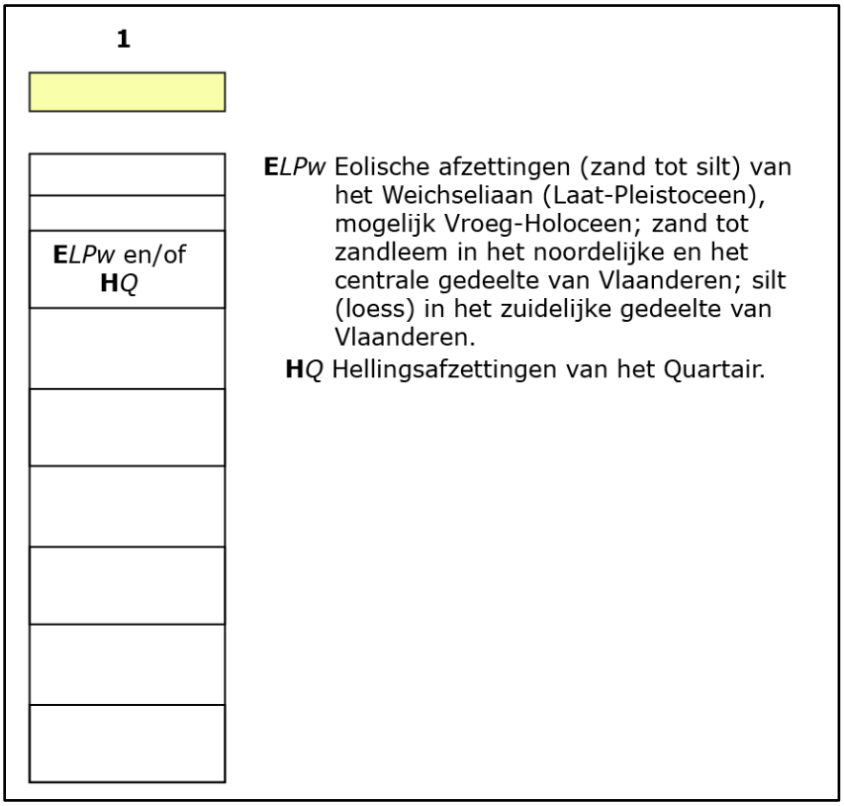

Figuur 13 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering[7]

Oudste geschiedenis

Over de oorsprong van de naam Hertsberge doen twee verklaringen de ronde. Volgens de eerste is de naam afkomstig van "Herdes-berge", wat schuilplaats voor de herders betekent. De andere verklaart dat de naam komt van het Germaanse "hirutas", afgeleid van "hiruta" (hert) en "berga" (berg), een schuilplaats voor herten. Deze laatste verklaring wordt mogelijk bevestigd door het schild van Hertsberge, waarop twee herten staan, geplaatst op een bareel.

De oudste gegevens over Hertsberge zijn erg twijfelachtig. De gronden van Hertsberge zouden in oorsprong eigendom zijn geweest van de Franse koning en van zijn leenman, de graaf van Vlaanderen. Sommigen bronnen vermelden dat in 867 kapelaan Walgarius een kapel op het latere grondgebied van Hertsberge - voorloper van de proosdijkapel (cf. Proosdijstraat nr. 38, ca. 400m ten westen van het plangebied) - schenkt aan zijn meester Evrardus, hertog van Frioul, heer van Cysoing, prins van Picardië en graaf van Kleef. In 849 had Evrardus in Cysoing namelijk een collegiale gesticht met 1855 hectare grond bij (de Sint-Callixtusabdij van Cysoing, Noord-Frankrijk). Hoe kapelaan Walgarius in die tijd in de woeste gebieden van het latere Hertsberge terechtkomt, blijft echter een raadsel. Meer aannemelijk lijkt dat Evrardus eigendommen in onze streek krijgt van zijn schoonvader Lodewijk de Vrome, na de verdeling van het rijk van Karel de Grote in 814. In zijn testament schenkt Evrardus zijn landgoederen van Cysoing, Camphia en Gruson, aan zijn derde zoon Adalhard. Mogelijk behoort Hertsberge tot het domein van Cysoing.

12de - 15de eeuw

Zeker is dat er tegen het midden van de 12de eeuw een proosdijkapel bestaat op grond van het latere Hertsberge. Claeys vermeldt in zijn Kroniek van Oostkamp dat de proosdij te Hertsberge in 1100 door de abdij van Cysoing gesticht wordt. In 1147 schenkt graaf Diederik van den Elzas ongeveer 70 hectare grond (30 bunders veld) aan de proosdij van Hertsberge, wat impliceert dat de proosdij op dat ogenblik een goed ingerichte gemeenschap is. Een apocriefe vermelding van 1149 vermeldt de "ecclesie sancte Gertrudis apud Hertsbergam", een kapel ter ere van Sint-Gertrudis gebouwd op de geschonken gronden. In 1152 schenkt de graaf nog eens 18 bunders aan de proosdij. Na deze schenkingen worden door Diederik van den Elzas drie reguliere kanunniken, die onder het gezag staan van de proost, naar Hertsberge gestuurd. Vanaf dan mag men met zekerheid spreken over de proosdij van Hertsberge, toegewijd aan Sint-Gertrudis en Sint-Arnold. Later komen daar nog schenkingen bij o.m. te Jabbeke, Ruddervoorde, Oostkamp en Waardamme. In 1154 bevestigt de bisschop van Doornik, Geraldus, de abdij van Cysoing in het bezit van al de goederen van de proosdij van Hertsberge.

Omstreeks 1164 wordt Hertsberge omschreven als een 'veldgebied' onderdeel van het Bulskampveld, dat zich uitstrekt tussen Aalter en Vladslo over Beernem, Wingene, Ruddervoorde, Lichtervelde, Torhout, Aartrijke en Ichtegem. Volgens De Flou wordt het "Bullescamp" voor het eerst vermeld in 1149. Deze onvruchtbare gronden bestaan ook uit kleine vijvers, die worden gebruikt voor het kweken van vis. Vandaag herinneren de "Lange plas" langs de Kasteeldreef, de "Ronde put" aan de

[7] https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14715.

Rondeputdreef en de putten tussen de Blauwhuisbeek en de Oude Blauwhuisbeek aan deze vijvers. Tijdens de 14de eeuw blijft het zogenaamde Bulskampveld van verdere ontginning gespaard.

16de - 17de eeuw

In 1501 wordt de proosdijkapel van Hertsberge door brand vernield. Pater Jan Salembier laat het puin ruimen en herstelt de woning van de proost. In de periode 1551-1557 wordt onder het proostschap van Claude de Doublet de kapel herbouwd. De proost staat ook aan het hoofd van de heerlijkheid Hertsberge, bestaande uit de proosdij van Hertsberge samen met Gottem. Het Bulskampveld en de proosdij van Hertsberge worden weergegeven op de Grote Kaart van het Brugse Vrije van Pieter Pourbus (1561-1571), gekopieerd door Pieter Claeissens (1601). Deze kaart geeft aan dat de bebouwing in de tweede helft van de 16de eeuw zich voornamelijk situeert rond de proosdij en aan de Scharestraat (meer dan 1,5km ten westen van het plangebied). De vierschaar (of de rechtspraak) van de heerlijkheid Gentbrugge (Ruddervoorde) wordt gehouden ongeveer waar de herberg "De Schare" vandaag is.

Bij de godsdiensttroebelen in de tweede helft van de 16de eeuw wordt proost Doublet vermoord (1557) en de proosdij geplunderd en beschadigd. Na het onrustige einde van de 16de eeuw met wisselende kansen van de Spanjaarden en de Calvinisten, treedt er verder in de 17de eeuw een rustigere periode in. In 1621 wordt het gebied nog geteisterd door invallende Hollandse troepen. Op 1 mei 1643 komt aartsbisschop François van der Burch uit Cambrai de Sint-Gertrudiskapel van de proosdij inzegenen. In 1702-1703 laat proost Jean Noiret een deel van de proosdijgebouwen herbouwen.

Tot de 17de eeuw zijn er geen grondige veranderingen aan het landschap. Het Bulskampveld is in het midden van de 17de eeuw nog circa 10 160 hectare groot, waarvan 870 hectare het oostelijke gedeelte van Hertsberge vormt.

18de eeuw

Op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op het initiatief van Graaf de Ferraris (1770-1778), verschijnt het huidige Hertsberge als een klein aantal verspreide woningen rondom de proosdij. Enkele grotere hoeves, zoals hoeve "'t Leen" en de "Wolvegracht" (ca. 1,5km ten noorden van het plangebied), gaan eveneens terug tot de 18de eeuw. Grote herkenbare assen in de 18de eeuw zijn de als "Schaer straete" omschreven Proosdijstraat waarlangs voornamelijk in het oosten enkele verspreide hoevetjes liggen. Op de Proosdijstraat sluit vanuit het noorden de Breeweg aan. Ook een deel van de Kraaiveldstraat en de huidige Molleree maken deel uit van het eind 18de-eeuwse wegenpatroon. In het zuidoosten wordt Hertsberge duidelijk afgebakend door de heidevelden "Biscop Veldt" (Bulskampveld). De proosdijsite bestaat hoofdzakelijk uit bossen met dreven die o.m. doorlopen tot op grondgebied van Ruddervoorde. Deze dreven zijn voornamelijk ten zuiden van de proosdij gelegen en wijzen op het begin van de aanleg en aanplanting van dreven in dambordpatroon tijdens de systematische verkaveling en bebossing van de heidevelden vanaf het laatste kwart van de 18de eeuw en in het begin van de 19de eeuw. Tot vandaag is de bosrijke omgeving kenmerkend voor Hertsberge.

Met het einde van het feodale systeem ten tijde van de Franse Revolutie wordt in 1795 het grondgebied van het huidige Hertsberge grotendeels bij Oostkamp (kanton Oostkamp) ingedeeld en een stuk bij Ruddervoorde (kanton Torhout). Vanaf 1 oktober 1795 behoren beide kantons tot het

departement van de Leie. In het najaar van 1796 wordt de proosdij van Hertsberge opgeheven. Proost Prosper Wartel slaagt er nog in Hertsberge als zijn bezit te laten erkennen, nadat in Frankrijk alle kloosterorden zijn afgeschaft, maar de belasting die wordt opgelegd verplicht hem toch zijn heerlijkheid te verpanden. Op 11 juli 1797 wordt de voormalige proosdij dan ook als nationaal goed verkocht. Een groot deel van de gronden van de voormalige proosdij worden toegewezen aan Pierrar, die het goed koopt voor Joseph Lemmens, een gewezen geestelijke uit Brugge. Lemmens verkoopt het goed vervolgens door aan de familie Veranneman-Pardo.

19de eeuw

In de 19de eeuw hebben de aangeplante dennenbossen voor een voldoende dikke humuslaag gezorgd en moeten de bossen vaak plaats ruimen voor cultuurgronden. Dat rooien kent een gestage evolutie tot de Eerste Wereldoorlog, waarbij het huidige cultuurlandschap ontstaat.

In de 19de eeuw is het latere Hertsberge nog steeds verdeeld over drie parochies: de Sint-Pietersparochie in Oostkamp, Sint-Eloois in Ruddervoorde en Sint-Amands in Wingene. In het begin van de 19de eeuw (vóór 1829) bouwt Philip Veranneman, wiens familie in de eerste helft van de 19de eeuw heel wat gronden in Hertsberge bezit, op de site van de voormalige proosdijkapel een kasteel in neo-Vlaamse renaissancestijl. Daarbij bewaart hij de kapel en een voormalige proosdijvleugel.

Het uitzicht van het gehucht Hertsberge blijft echter tot het einde van de 19de eeuw grotendeels ongewijzigd. De Atlas der Buurtwegen (circa 1843) geeft als buurtwegen de huidige Breeweg, Lodistraat, Proosdijstraat, Kraaiveldstraat, Molleree en Wingensestraat weer. De Scharestraat en het westdeel van de Proosdijstraat zijn eveneens weergegeven maar behoren tot Ruddervoorde. De dichtst bebouwde weg blijft de in het oosten zeer bochtige Proosdijstraat. Ten noordoosten van de kruising van de Lodi- en de Proosdijstraat wordt de (verkeerdelijk benoemde) omwalde hofstede "Lodi", thans zogenaamd hoeve "Wolvegracht" weergegeven. Vermoedelijk in de 19de eeuw wordt ten zuidwesten van de hofstede een heuvel opgeworpen en daarop een torenconstructie gebouwd, die later in de volksmond aanleiding geeft tot verschillende legendes en benamingen, waaronder de "Galgetoren". Deze constructie zou echter als jachtuitkijkpost opgetrokken zijn door de kasteelheer van kasteel "Drie Koningen" (gelegen net over de grens op het grondgebied Beernem).

In 1866 beslist de gemeenteraad van Oostkamp om op de wijk Hertsberge een gemeenteschooltje op te richten. Voor deze gemengde gemeenteschool wordt in 1868 aan de Lodistraat een nieuw gebouw opgetrokken. In het begin van de jaren 1870 richt ook barones Le Candèle de Gyseghem een gemengde lagere school op (cf. Wingensestraat nr. 10), die wordt beheerd door de zusters apostolinnen uit Brugge. Volgens het kadaster wordt de school samen met een huis gebouwd in de periode 1873-1876. In 1898 wordt het bestaande huis naast de school in opdracht van baron Alfred d'Huart de Broqueville omgevormd tot klooster.

In 1890 keurt de gemeenteraad van Oostkamp, onder het burgemeesterschap van Louis de Bie de Westvoorde (1826-1904), de oprichting van de parochie Hertsberge goed. De parochie wordt gesticht bij Koninklijk Besluit op 5 mei 1891 onder de bescherming van Sint-Jan Evangelist, als verwijzing naar de toenmalige Brugse bisschop Mgr. Joannes Faict. Op 13 mei bekrachtigt de bisschop de oprichting van de parochie en op 15 mei wordt de eerste pastoor, E.H. Cyrille Delbaere, aangesteld. Over de locatie van de nieuwe kerk wordt heel wat geredetwist. Voordien vinden de eucharistievieringen afwisselend plaats in de kapel van de voormalige proosdij en in de kapel van het

kasteel "Bulskampveld". Aangezien de kern van het gehucht Hertsberge zich in de loop van de tweede helft van de 19de eeuw heeft verplaatst van de omgeving van de voormalige proosdij met het "Kasteel van Hertsberge" naar het kasteel "Bulskampveld", ijveren de erfgenamen van barones Le Candèle de Gyseghem, met name baron d'Huart de Broqueville, voor een kerk in de buurt van kasteel "Bulskampveld". Baron Rapaert de Grass, sinds 1880 eigenaar van het "Kasteel van Hertsberge", wil echter dat de kerk wordt opgetrokken in de omgeving van zijn kasteel. Beide kasteelheren willen daartoe wel de nodige grond afstaan.

Uiteindelijk zal baron d'Huart de nodige grond schenken voor de bouw van de kerk, de pastorie en het kerkhof en wordt er gekozen voor een ligging langs de baan Beernem-Ruddervoorde, de huidige Lodi- en Wingensestraat, nabij de reeds bestaande school. De neogotische kerk met patroonheilige Sint-Jan, gebouwd in 1892-1895, en de aanpalende pastorie uit 1894 zijn een ontwerp van de Brugse architect Charles De Wulf. Naast de kerk wordt in 1893 een kerkhof aangelegd. De omgeving van de Sint-Janskerk krijgt in 1898 een verharding in kasseien. Rond 1900 is de bebouwing in centrum van Hertsberge echter nog steeds zeer beperkt.

20ste eeuw

In 1909, onder het bestuur van burgemeester Albert Peers de Nieuwburgh (1866-1937), vragen verschillende inwoners van Hertsberge in een brief aan de minister van Binnenlandse Zaken om van Hertsberge, dat op dat moment nog steeds slechts een gehucht/parochie in Oostkamp is, een zelfstandige gemeente te maken. Hieraan zal echter pas in 1919 gehoor gegeven worden.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de school in het dorp van Hertsberge verschillende keren opgeëist door de Duitsers. Bij de terugtrekking van de Duitse legertroepen op het einde van de Eerste Wereldoorlog raken het dorp, de school, de voormalige proosdijkapel en het "Kasteel van Hertsberge" op 18 oktober 1918 erg beschadigd door artillerievuur van de geallieerde troepen uit Waardamme. De kerk en de pastorie blijven gespaard.

Bij Koninklijk Besluit van 17 november 1919 wordt Hertsberge een zelfstandige gemeente; na gebiedsafstand van in hoofdzaak Oostkamp (sectie D en E) en van de gemeentes Ruddervoorde (sectie D, na 1919 sectie A) en Wingene (Sectie C) wordt Hertsberge een administratief zelfstandige entiteit. Hierdoor worden de Scharestraat en een gedeelte van de Proosdijstraat, de Hertsbergeveldstraat en de Sterredreef bij Hertsberge gevoegd (afkomstig van Ruddervoorde). In 1921 wordt baron Robert Rapaert de Grass (1857-1930), die sinds 1880 eigenaar is van het "Kasteel van Hertsberge", tot burgemeester verkozen. Tot de fusie van Hertsberge bij Oostkamp in 1977 zal de burgemeestersjerp in de familie Rapaert de Grass blijven en van vader op zoon worden doorgegeven. Op 9 februari 1923 wordt de overeenkomst voor de afscheiding van Hertsberge definitief ondertekend. Het gemeentehuis van Hertsberge wordt ondergebracht in de afspanning op de hoek van de Rapaertstraat en de Wingensestraat.

Op 31 januari 1921 brandt de sacristie van de Sint-Janskerk af. De sacristie wordt nog hetzelfde jaar naar plannen van de Assebroekse architect Eduard Schelstraete (°1895, Brugge) terug opgetrokken. In 1926 wordt de proosdijkapel gerestaureerd door architect Joseph De Jonghe (cf. Proosdijstraat nr. 38). In 1931 worden twee brandglasramen van de afgebroken kapel van het kasteel "Bulskampveld" achteraan de parochiekerk geplaatst. In 1935 wordt bij het apostolinnenklooster aan de Wingensestraat een kapel gebouwd in opdracht van de familie Gilles de Pélichy. Tijdens de legislatuur

van burgemeester Jacques Rapaert de Grass (1945-1965) wordt een bibliotheek opgericht, die wordt ondergebracht in het gemeentehuis. In 1947 krijgt Hertsberge ook een toneelzaal, die later omgevormd wordt tot parochiaal centrum en het "Cultureel centrum Bulskampvelt".

In de jaren 1960 wordt het kasteel "Bulskampveld" afgebroken en het park en de bijhorende bossen verkaveld als residentiële woonwijk. De nieuwe eigenaars worden verplicht het groene karakter van de wijk te behouden, door op de percelen een maximaal aantal bomen te laten staan. Op de hoek met de Talieweg is nog de oude kasteelhoeve bewaard. Ook aan de Beukendreef en aan de Wingensestraat blijven hoeves bewaard die behoorden tot het domein van het kasteel "Bulskampveld".

In 1971 wordt de Proosdijstraat (N368) op een aantal plaatsen rechtgetrokken; stukken van het oude tracé blijven echter behouden. Op 1 januari 1977 houdt Hertsberge op te bestaan als zelfstandige gemeente, door de fusie samen met Oostkamp, Ruddervoorde en Waardamme tot (Groot-)Oostkamp.

Siteniveau

Meer concrete informatie over het plangebied is af te leiden uit historische kaarten, die sinds eind 18de eeuw betrouwbaar zijn voor het terrein. De oudste kaart die geraadpleegd kan worden betreft de Ferrariskaart uit ca. 1777. Op deze kaart dient het plangebied iets verschoven te worden naar het zuiden vanwege een afwijking in de georeferentie (zie figuur 14). In de omgeving is slechts verspreide bewoning aanwezig. In deze periode is het plangebied onbebouwd en bestaat het uit bos en/of akkerland. Vanaf de Atlas der Buurtwegen (1840) zijn de historische kaarten beter gegeorefereerd. Ook op deze en de hieropvolgende historische kaarten (kaart van Popp, 1842-1879 en Vandermaelenkaart, 1846-1854) is het plangebied nog onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Pas op de topografische kaart van 1861 is er bebouwing aanwezig in het plangebied. Het betreft 2 rechthoekige gebouwen centraal in het zuiden van het plangebied, op de plek van de huidige bebouwing. Ook op de luchtfoto van 1971 is deze bebouwing nog vaag herkenbaar, vermoedelijk kort nadien worden de gebouwen afgebroken en vervangen door de huidige bebouwing. Op de topografische kaart van 1861, en ook op de latere topografische kaarten, wordt een hoogtelijn aangegeven centraal op het terrein. Hieruit kan verondersteld worden dat de verhevenheid in het zuidoostelijke deel een natuurlijke oorsprong heeft. Op de topografische kaart van 1967 is er een noordwest-zuidoost gerichte secundaire ‘weg’ aanwezig centraal in het plangebied. Deze wordt op echter niet weergegeven op andere kaarten of luchtfoto’s. De luchtfoto van 2000-2003 toont voor het eerst dat de zuidoostelijke percelen tuin zijn en deel uitmaken van de bebouwing langs de Molleree. Dit uitzicht blijft behouden tot op heden. De aanleg van de Muntestraat en de huizen ten oosten van het plangebied dateert eveneens van begin 21ste eeuw.

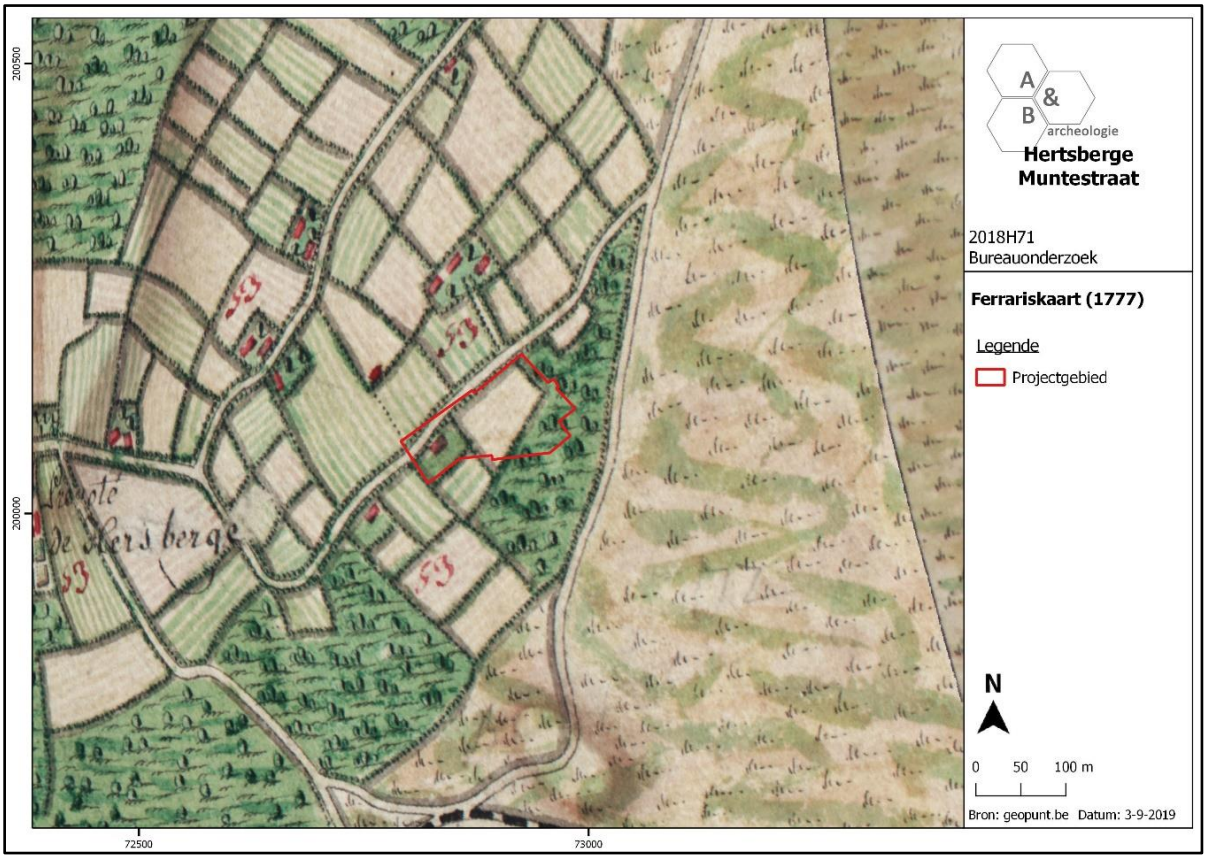

Figuur 14 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

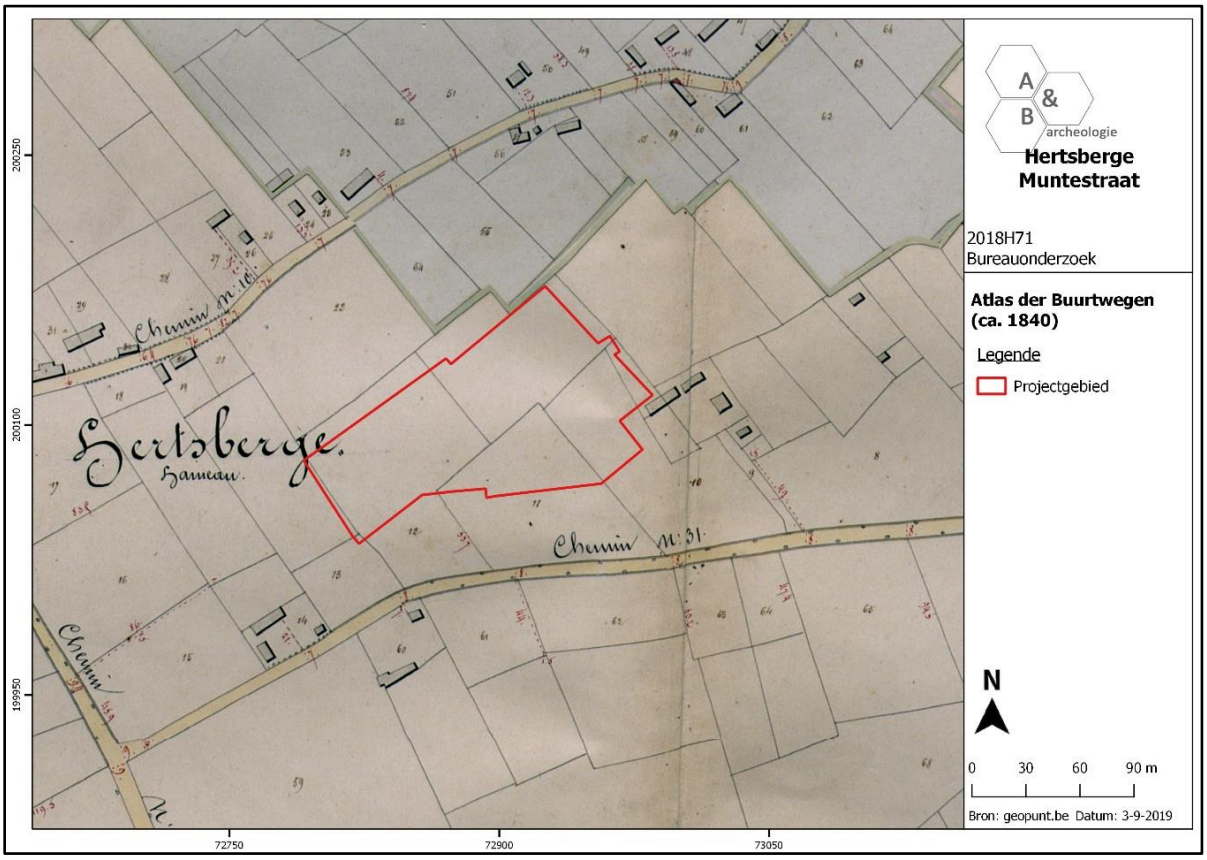

Figuur 15 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

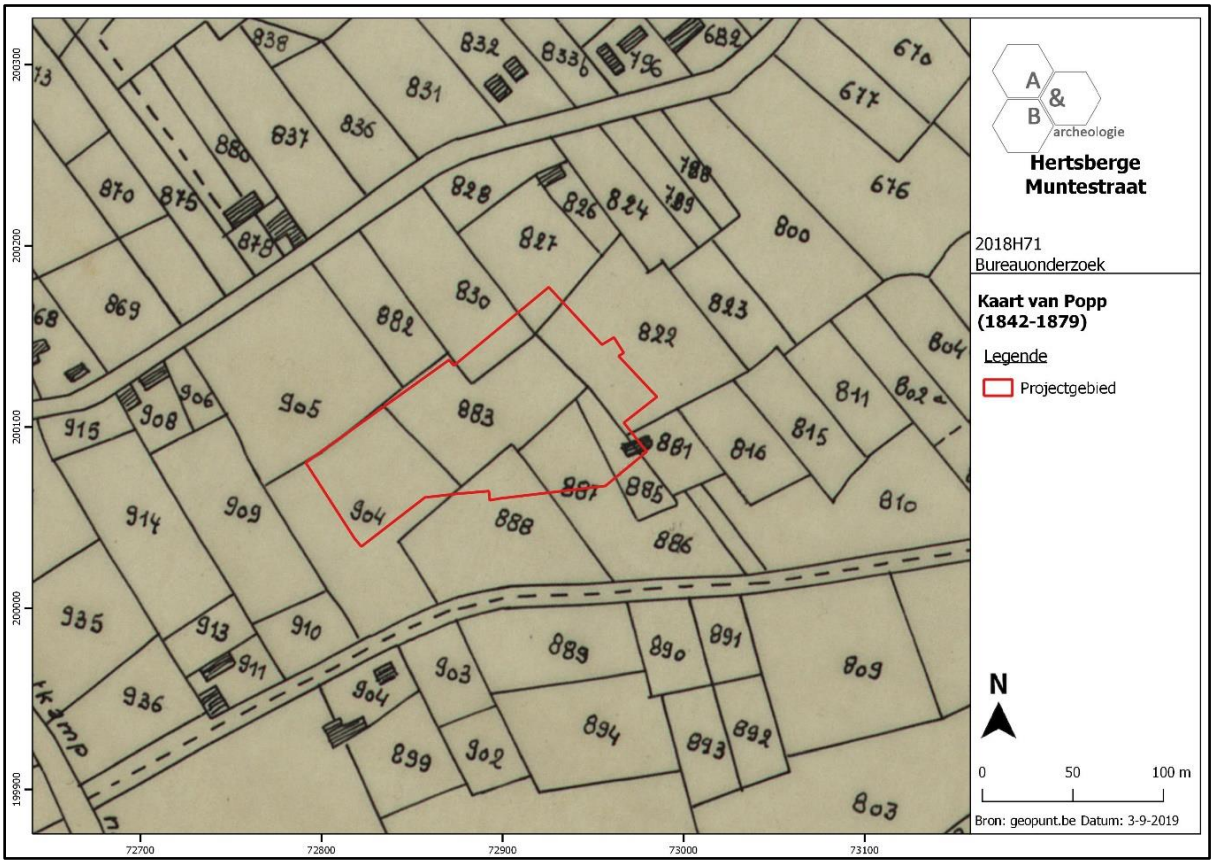

Figuur 16 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be).

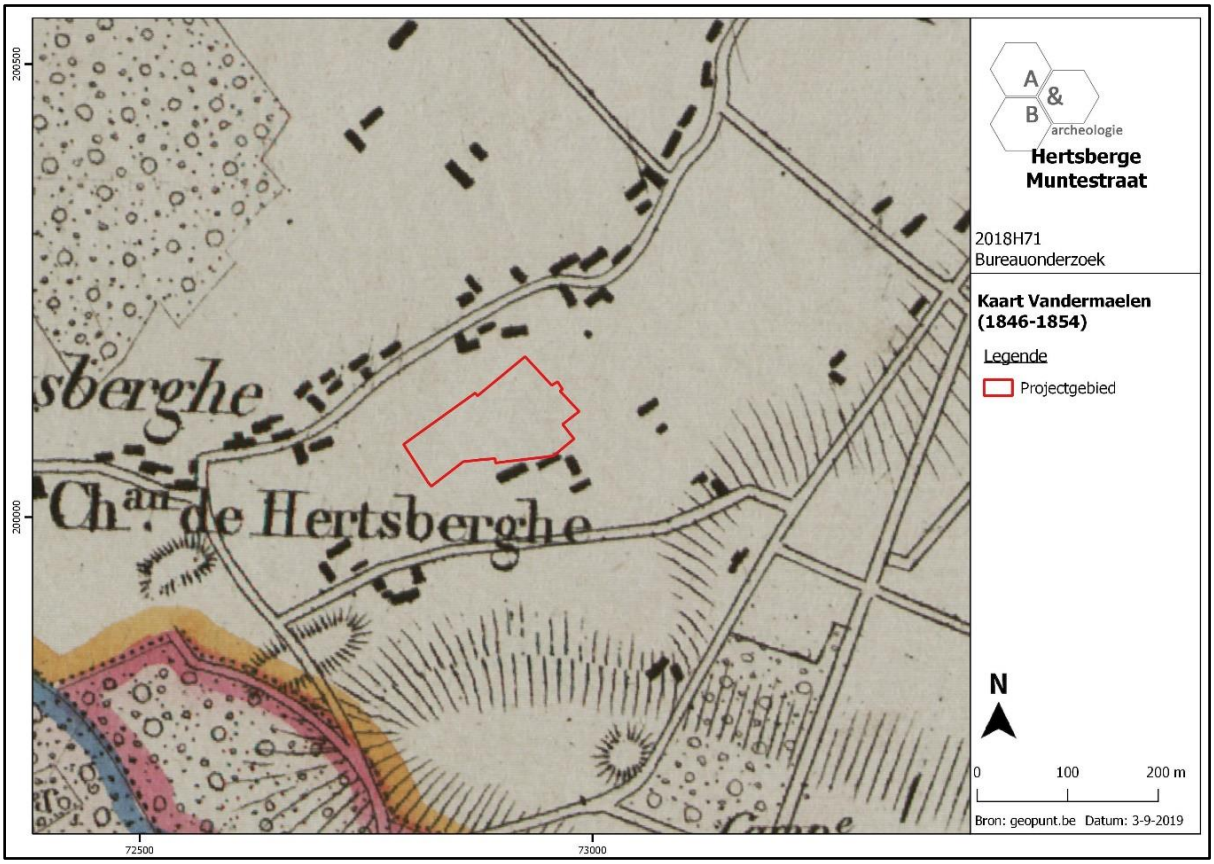

Figuur 17 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

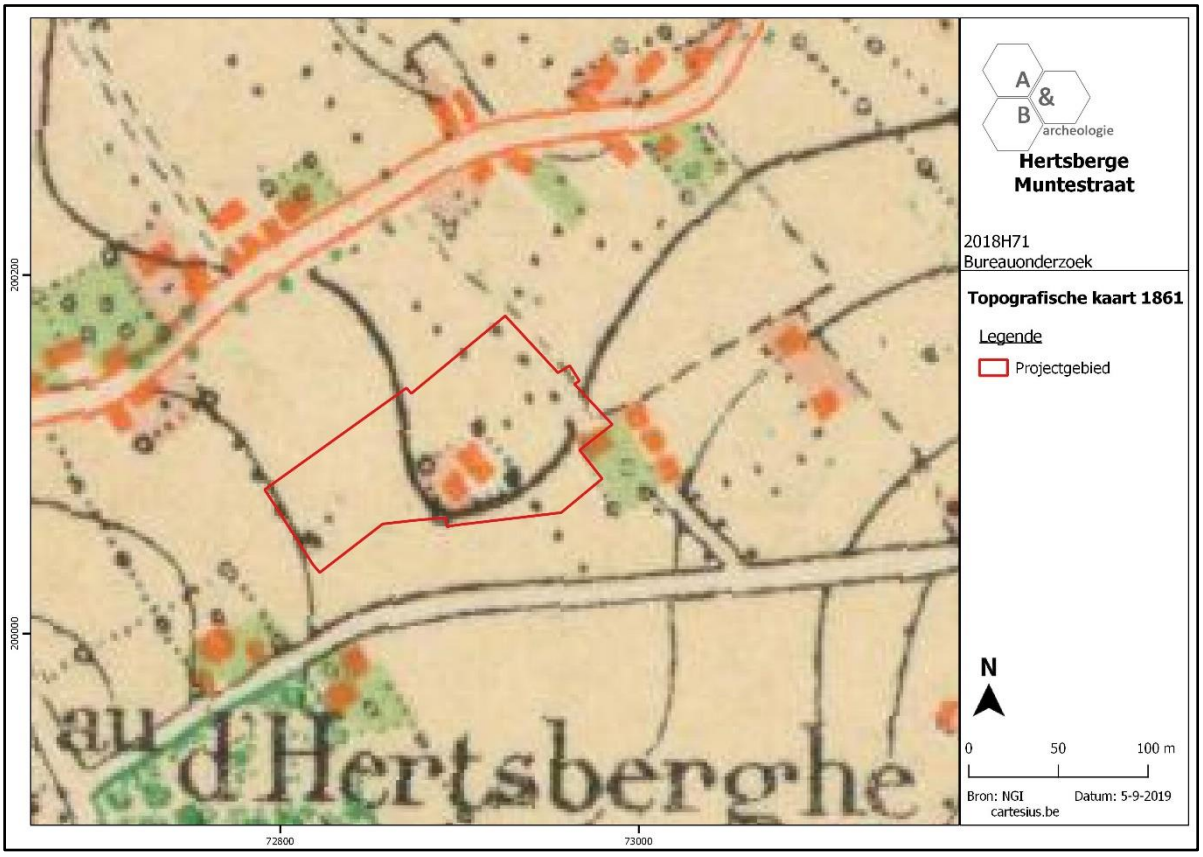

Figuur 18 Uitsnede uit de topografische kaart van 1861 (bron: cartesius.be en NGI).

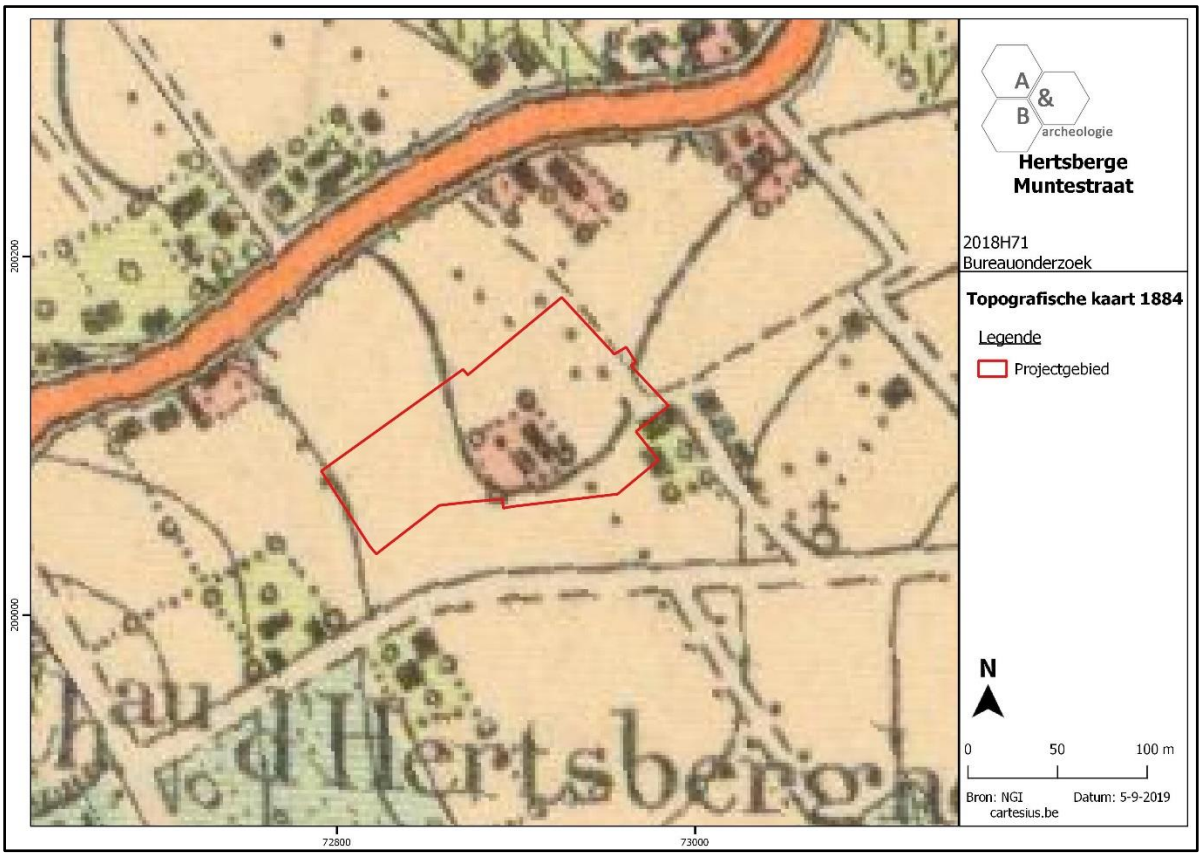

Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI).

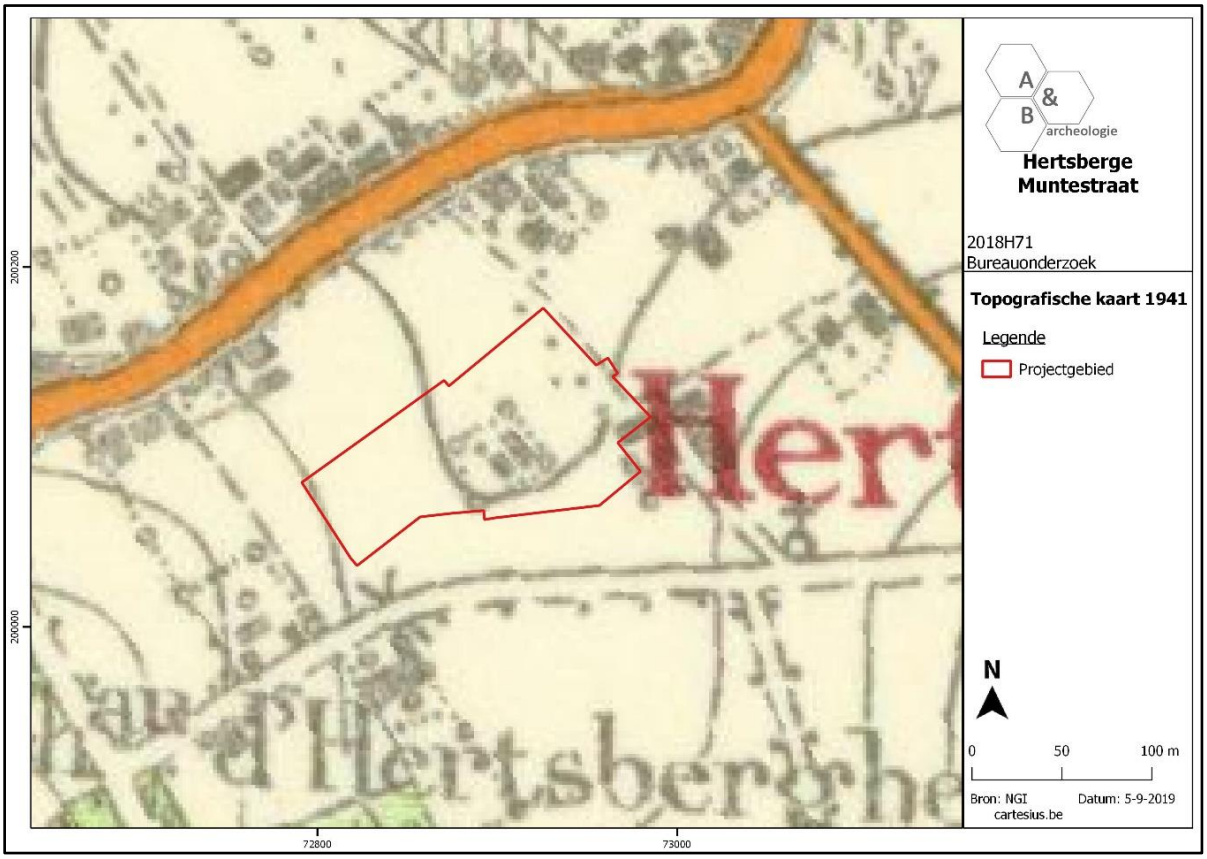

Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1941 (bron: cartesius.be en NGI).

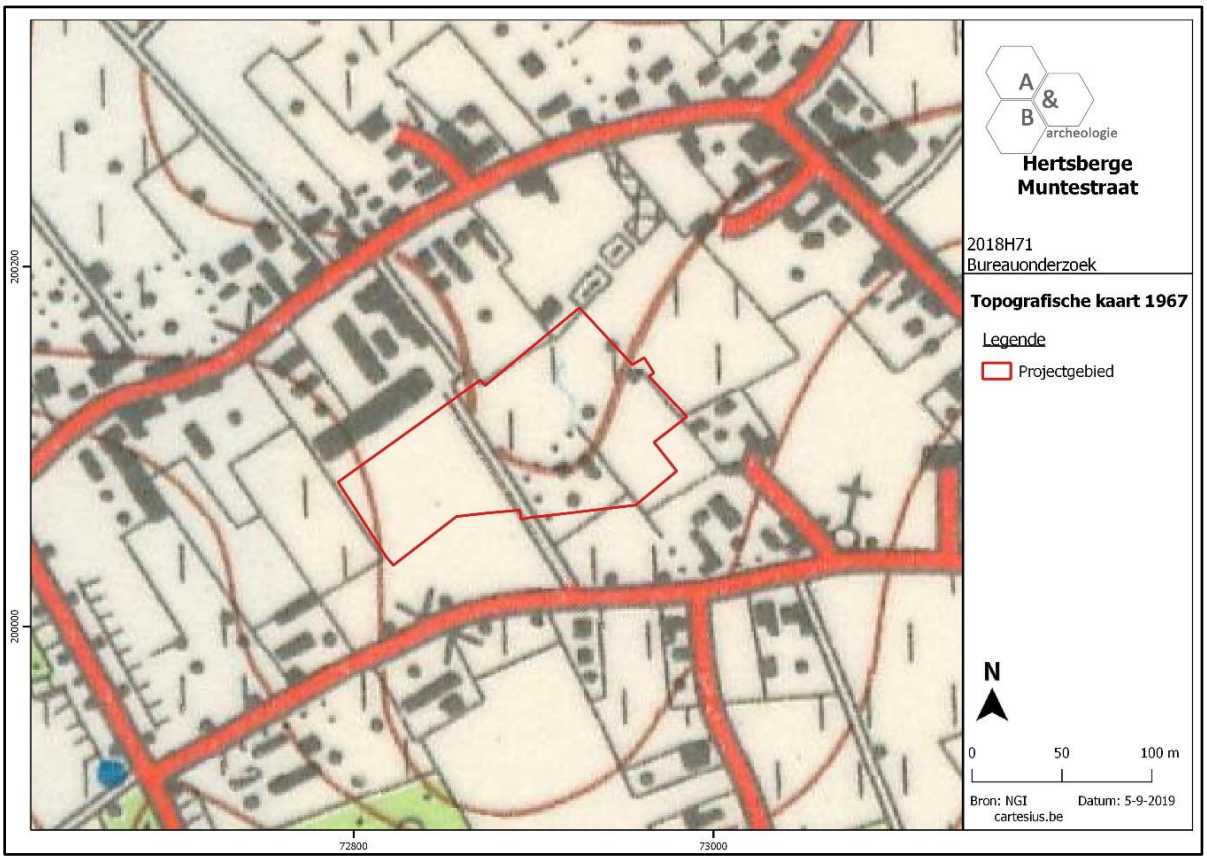

Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1967 (bron: cartesius.be en NGI).

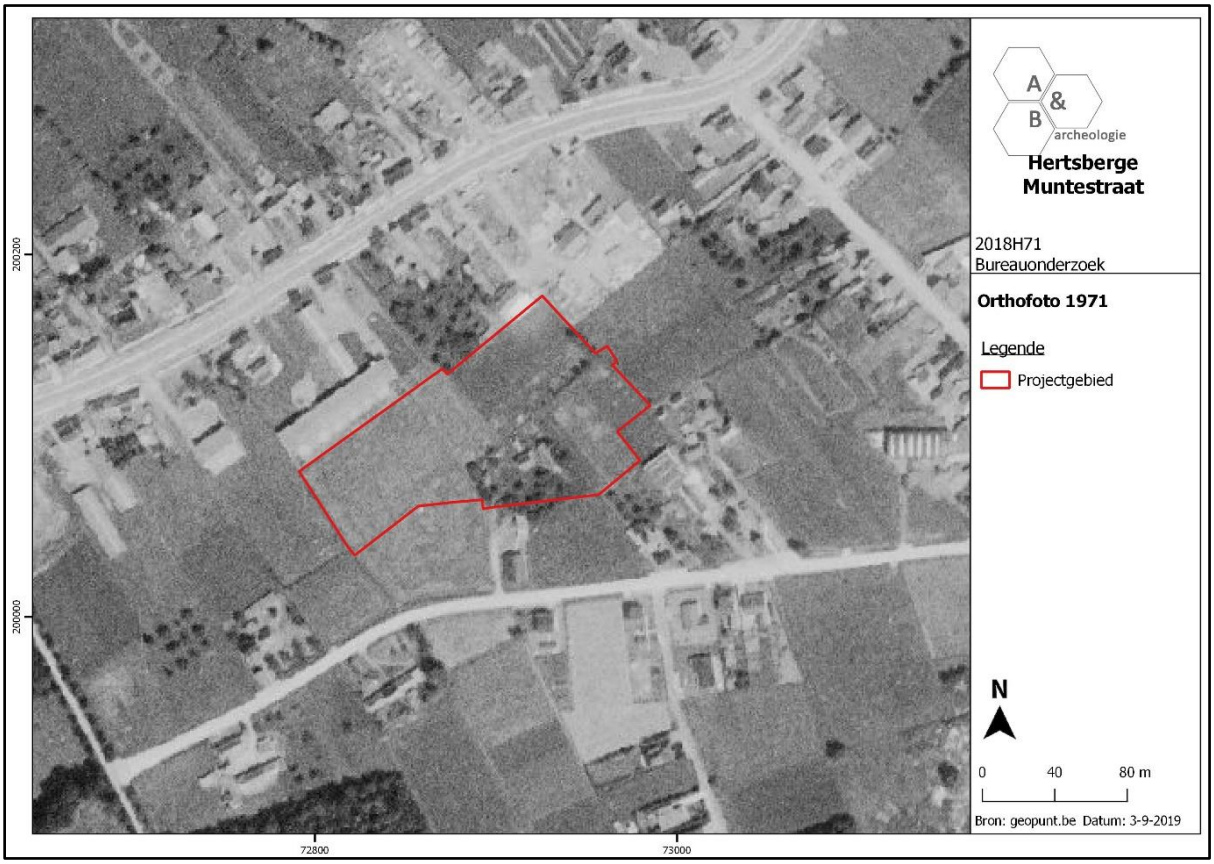

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

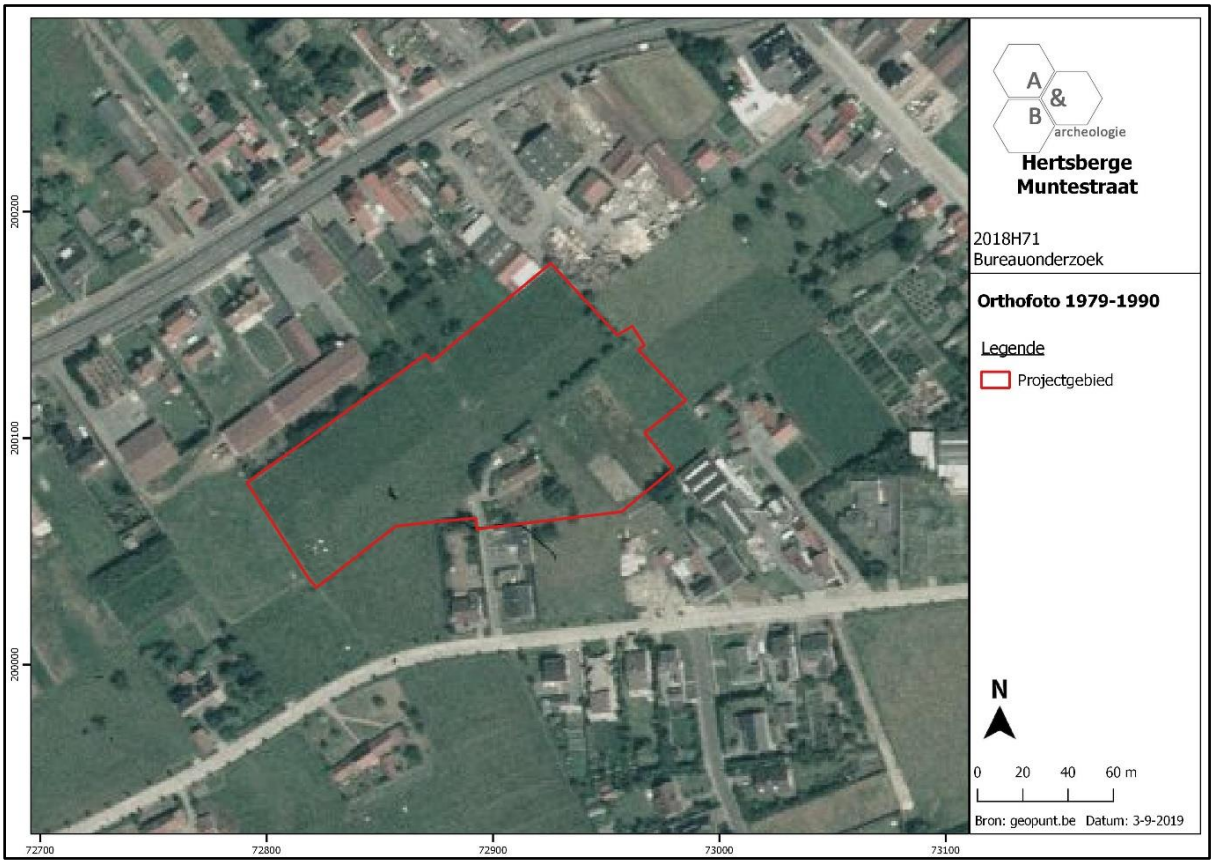

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

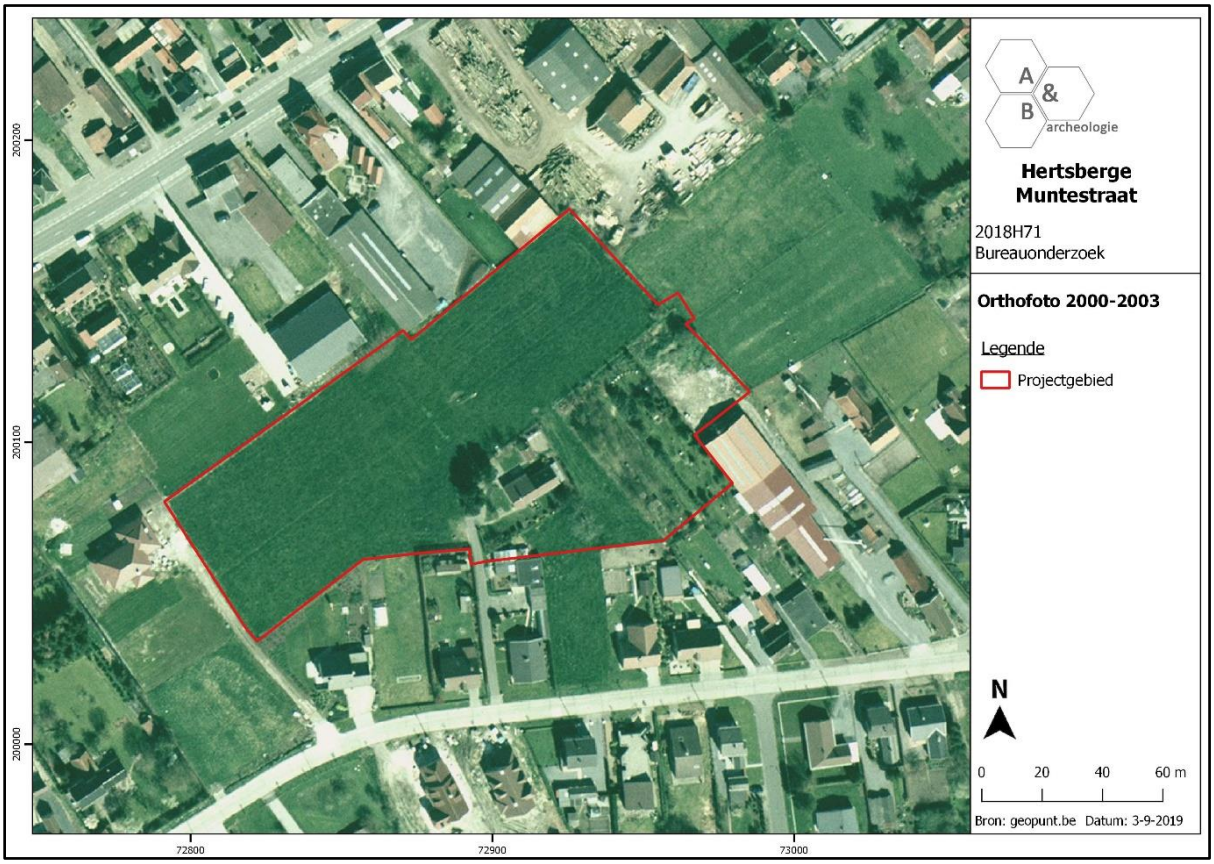

Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris zijn geen indicatoren aangegeven in de directe omgeving van het plangebied, wel zijn enkele sites aangegeven in de ruime omgeving ten noordwesten van het plangebied.

De meeste hiervan betreffen indicatoren op basis van luchtfotografie waarbij sites met walgracht, lineaire elementen, kuilen, grachten e.d… werden aangetroffen. In 2008 werd een locatie hiervan, ter hoogte van de Papevijvers, archeologisch onderzocht door middel van geofysisch onderzoek en een proefsleuvenonderzoek (CAI 150009). Hierbij werd een laag met aardewerk en andere artefacten uit het neolithicum gevonden, een gracht uit de ijzertijd en een nivelleringslaag met ijzertijd- en Romeins materiaal. De resultaten van het archeologisch onderzoek kwamen echter niet overeen met deze van het luchtfotografisch onderzoek. Daarnaast is CAI 150006 nog het vermelden waard. Op deze plaats werd bij het uitruimen van een beek een complete kruik in Scheldevallei-aardewerk uit de midden Romeinse periode gevonden.

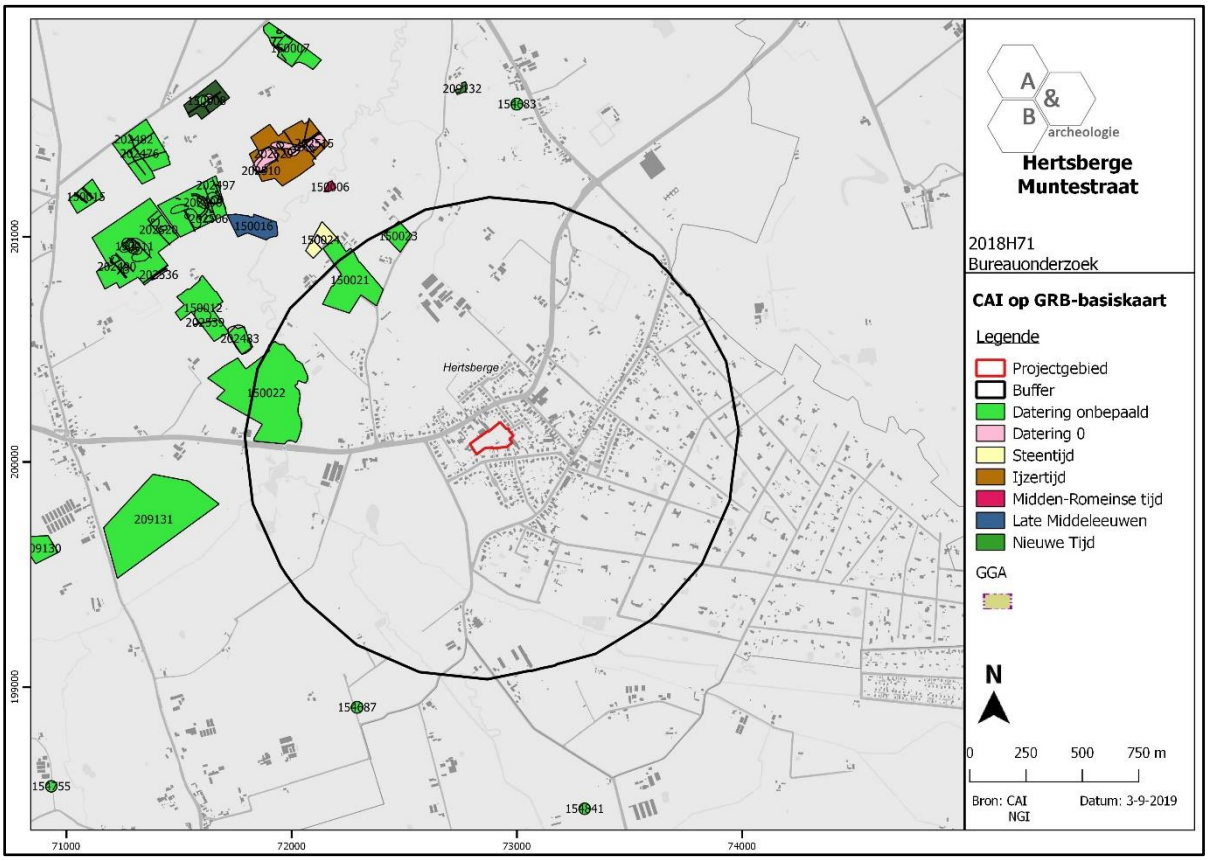

Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- In het laatste kwart van de 18de eeuw was het plangebied onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als bos en/of landbouwgrond. In 1861 wordt een deel van het terrein bebouwd, het betreft 2 rechthoekige gebouwen centraal in het zuiden van het plangebied, op de plek van de huidige bebouwing. Ook op de luchtfoto van 1971 is deze bebouwing nog vaag herkenbaar, vermoedelijk kort nadien worden de gebouwen afgebroken en vervangen door de huidige bebouwing. De luchtfoto van 2000-2003 toont voor het eerst dat de zuidoostelijke percelen tuin zijn en deel uitmaken van de bebouwing langs de Molleree. In 1971 worden deze vervangen door de huidige bebouwing en vanaf 2000 zijn de uiterst zuidoostelijke percelen tuin van bebouwing langs de Molleree. De rest van het plangebied is sinds de 18de eeuw in gebruik als bos en/of landbouwgrond; het bos verdwijnt echter in de loop van de 19de eeuw. Op de bebouwing na, worden geen grootschalige verstoringen in het plangebied verwacht.

- Op de bodemkaart wordt het plangebied gekarteerd als een ZcPd bodem, een matig droge zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel. Het plangebied bevindt zich ten noorden van een west-oost gerichte heuvelrug die doorsneden wordt door de Hertsbergebeek. Deze beek bevindt zich op ruime afstand van het plangebied.

- In de onmiddellijke omgeving zijn geen archeologische sites gekend. Zowel op het plangebied zelf als in de dorpskern van Hertsberge werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dit maakt dat het plangebied een eerder ongekende archeologische verwachting heeft. Het is echter niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sites aanwezig zijn op het terrein. Het betreft dan sites met grondsporen; in situ bewaring van steentijd artefactensites wordt niet verwacht op het terrein, hiervoor zijn de landschappelijke en bodemkundige omstandigheden niet gunstig.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Op het plangebied is een verkaveling gepland bestaande uit ééngezinswoningen en 4 meergezinswoningen. De ééngezinswoningen zijn ingepland langs de westelijke, oostelijke en zuidelijke grens. Ze omvatten 18 loten open, halfopen en gesloten bebouwing met bijhorende tuinen en parkeergelegenheden. Centraal zijn de meergezinswoningen ingepland met rondom een gemeenschappelijke groenzone en 2 wadi's. Er wordt een interne wegenis met bijhorende nutsleidingen door het studiegebied aangelegd die aansluit op de Muntestraat in het oosten en op een zijstraatje van de Molleree in het zuiden. De verkaveling zal in 2 fasen gebeuren. In een eerste fase worden alle percelen - met uitzondering van het perceel waarop de huidige bebouwing zich bevindt - verkaveld (12346m²). In een tweede fase zal ook dit perceel verkaveld worden (1337m²). Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van wegenis, nutsvoorzieningen en -leidingen, het optrekken van de woningen, groenzones, de omgevingsaanleg en het inrichten van de

tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Het plangebied heeft door gebrek aan archeologisch onderzoek in de omgeving een eerder ongekende archeologische verwachting. Het is echter niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sites met grondsporen aanwezig zijn op het terrein. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site evenwel niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. De huidige graad van verstoring ter hoogte van de huidige bebouwing is vermoedelijk eerder beperkt, zodat eventuele archeologische grondsporen goed bewaard kunnen zijn. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren in het plangebied, opgedeeld in 2 fasen. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning en na het rooien van de bomen.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer ‘verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem’ (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een ‘vooronderzoek met ingreep in de bodem’ (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. De plaatselijke bodemopbouw is reeds gekend en kan meer in detail worden bekeken bij het proefsleuvenonderzoek (dat wel wordt geadviseerd, zie verder). Ook geldt voor het plangebied geen verhoogde verwachting voor *in situ* bewaarde steentijd artefactensites.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

Deze onderzoeksmethode is niet nodig om uit te voeren aangezien geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van sporen en structuren die op te sporen zijn via deze techniek.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. Er geldt voor het plangebied geen verhoogde verwachting voor *in situ* bewaarde steentijd artefactensites.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet noodzakelijk om uit te voeren. Er geldt voor het plangebied geen verhoogde verwachting voor *in situ* bewaarde steentijd artefactensites.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. [8]

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. De geplande werken gebeuren in 2 fasen, ook het proefsleuvenonderzoek dient in 2 fasen uitgevoerd te worden. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning en na het rooien van de bomen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

In het laatste kwart van de 18de eeuw was het plangebied onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als bos en/of landbouwgrond. In 1861 wordt een deel van het terrein bebouwd, het betreft 2 rechthoekige gebouwen centraal in het zuiden van het plangebied, op de plek van de huidige bebouwing. Ook op de luchtfoto van 1971 is deze bebouwing nog vaag herkenbaar, vermoedelijk kort nadien worden de gebouwen afgebroken en vervangen door de huidige bebouwing. De luchtfoto van 2000-2003 toont voor het eerst dat de zuidoostelijke percelen tuin zijn en deel uitmaken van de bebouwing langs de Molleree. In 1971 worden deze vervangen door de huidige bebouwing en vanaf 2000 zijn de uiterst zuidoostelijke percelen tuin van bebouwing langs de Molleree. De rest van het plangebied is sinds de 18de eeuw in gebruik als bos en/of landbouwgrond; het bos verdwijnt echter in de loop van de 19de eeuw. Er vond nog geen archeologisch onderzoek plaats op het terrein of in de nabijgelegen dorpskern van Hertsberge.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

De enige verstoring die heeft plaatsgevonden op het terrein is te situeren ter hoogte van de huidige bebouwing. Het is echter niet duidelijk in welke mate deze het archeologisch niveau verstoord heeft. De rest van het terrein is vanaf de 18de eeuw tot op heden onbebouwd, hier worden geen grootschalige verstoringen verwacht.

[8] HANECA et al. 2016.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Op het plangebied is een verkaveling gepland bestaande uit ééngezinswoningen en 4 meergezinswoningen. De ééngezinswoningen zijn ingepland langs de westelijke, oostelijke en zuidelijke grens. Ze omvatten 18 loten open, halfopen en gesloten bebouwing met bijhorende tuinen en parkeergelegenheden. Centraal zijn de meergezinswoningen ingepland met rondom een gemeenschappelijke groenzone en 2 wadi's. Er wordt een interne wegenis met bijhorende nutsleidingen door het studiegebied aangelegd die aansluit op de Muntestraat in het oosten en op een zijstraatje van de Molleree in het zuiden. De verkaveling zal in 2 fasen gebeuren. In een eerste fase worden alle percelen - met uitzondering van het perceel waarop de huidige bebouwing zich bevindt - verkaveld (12346m²). In een tweede fase zal ook dit perceel verkaveld worden (1337m²). Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van wegenis, nutsvoorzieningen en -leidingen, het optrekken van de woningen, groenzones, de omgevingsaanleg en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een gefaseerd proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden over het volledige plangebied. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Hertsberge (Oostkamp) Muntestraat (provincie West-Vlaanderen) waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is gelegen nabij de dorpskern van Hertsberge (Oostkamp), in de provincie West-Vlaanderen. Het terrein heeft een onregelmatige vorm en is 13683m² groot. Het wordt langs alle zijden omsloten tuinen en woningen langs de Molleree in het zuiden, de Muntestraat in het oosten en de Proosdijstraat in het noorden. De Muntestraat sluit in het oosten aan op het terrein. Het grootste deel van het terrein is momenteel in gebruik als landbouwgrond (noordwestelijke deel) of tuin (zuidoostelijke hoek). Centraal zuidelijk is een woning met tuin aanwezig. In de tuinen zijn verspreid enkele bomen en een tuinhuis aanwezig.

In het laatste kwart van de 18de eeuw was het plangebied onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als bos en/of landbouwgrond. In 1861 wordt een deel van het terrein bebouwd, het betreft 2 rechthoekige gebouwen centraal in het zuiden van het plangebied, op de plek van de huidige bebouwing. Ook op de luchtfoto van 1971 is deze bebouwing nog vaag herkenbaar, vermoedelijk kort nadien worden de gebouwen afgebroken en vervangen door de huidige bebouwing. De luchtfoto van 2000-2003 toont voor het eerst dat de zuidoostelijke percelen tuin zijn en deel uitmaken van de bebouwing langs de Molleree. In 1971 worden deze vervangen door de huidige bebouwing en vanaf 2000 zijn de uiterst zuidoostelijke percelen tuin van bebouwing langs de Molleree. De rest van het plangebied is sinds de 18de eeuw in gebruik als bos en/of landbouwgrond; het bos verdwijnt echter in de loop van de 19de eeuw. Op de bebouwing na, worden geen grootschalige verstoringen in het plangebied verwacht. Op de bodemkaart wordt het plangebied gekarteerd als een ZcPd bodem, een matig droge zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel. Het plangebied bevindt zich ten noorden van een west-oost gerichte heuvelrug die doorsneden wordt door de Hertsbergebeek. Deze beek bevindt zich op ruime afstand van het plangebied. In de onmiddellijke omgeving zijn geen archeologische sites gekend. Zowel op het plangebied zelf als in de dorpskern van Hertsberge werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dit maakt dat het plangebied een eerder ongekende archeologische verwachting heeft. Het is echter niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sites aanwezig zijn op het terrein. Het betreft dan sites met grondsporen; in situ bewaring van steentijd artefactensites wordt niet verwacht op het terrein, hiervoor zijn de landschappelijke en bodemkundige omstandigheden niet gunstig.

Op het plangebied is een verkaveling gepland bestaande uit ééngezinswoningen en 4 meergezinswoningen. De ééngezinswoningen zijn ingepland langs de westelijke, oostelijke en zuidelijke grens. Ze omvatten 18 loten open, halfopen en gesloten bebouwing met bijhorende tuinen en parkeergelegenheden. Centraal zijn de meergezinswoningen ingepland met rondom een gemeenschappelijke groenzone en 2 wadi's. Er wordt een interne wegenis met bijhorende nutsleidingen door het studiegebied aangelegd die aansluit op de Muntestraat in het oosten en op een zijstraatje van de Molleree in het zuiden. De verkaveling zal in 2 fasen gebeuren. In een eerste fase worden alle percelen - met uitzondering van het perceel waarop de huidige bebouwing zich bevindt -

verkaveld (12346m²). In een tweede fase zal ook dit perceel verkaveld worden (1337m²). Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van wegenis, nutsvoorzieningen en -leidingen, het optrekken van de woningen, groenzones, de omgevingsaanleg en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Het plangebied heeft door gebrek aan archeologisch onderzoek in de omgeving een eerder ongekende archeologische verwachting. Het is echter niet onwaarschijnlijk dat er archeologische sites met grondsporen aanwezig zijn op het terrein. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site evenwel niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. De huidige graad van verstoring ter hoogte van de huidige bebouwing is vermoedelijk eerder beperkt, zodat eventuele archeologische grondsporen goed bewaard kunnen zijn. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren in het plangebied, opgedeeld in 2 fasen. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning en na het rooien van de bomen.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- https://inventaris.onroerenderfgoed.be
- https://cai.onroerenderfgoed.be/
- http://www.geopunt.be/kaart
- http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/
- http://www.ngi.be/topomapviewer/

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Uitsnede uit de orthofoto van 2017 met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 7
Figuur 2 Uitsnede van het toekomstig verkavelingsplan, met aanduiding van fase 2 (blauwe cirkel) (bron: initiatiefnemer). 8
Figuur 3 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 9
Figuur 4 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 10
Figuur 5 Zicht op het GRB met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 10
Figuur 6 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). 11
Figuur 7 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be). 12
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be). 12
Figuur 9 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be). 13
Figuur 10 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV). 14
Figuur 11 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 15
Figuur 12 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 15
Figuur 13 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be). 16
Figuur 14 Uitsnede uit de Ferrariskaart (bron: geopunt.be). 22
Figuur 15 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be). 22
Figuur 16 Uitsnede uit de kaart van Popp (bron: geopunt.be). 23
Figuur 17 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be). 23
Figuur 18 Uitsnede uit de topografische kaart van 1861 (bron: cartesius.be en NGI). 24
Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 (bron: cartesius.be en NGI). 24
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1941 (bron: cartesius.be en NGI). 25
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1967 (bron: cartesius.be en NGI). 25
Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be). 26
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be). 26
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be). 27
Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI). 28

Bijlage: Ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

wadi

wadi

N

inplantingsplan